

Selles lehes:	Helger Kavant pühendab vaba aja suveteatrile ja vanade autode remontimisele lk 2	Kasumetsa terviseraja arenemine läbi kümne aasta lk 4	Anti Saarepuu suusatreeningud teevad lapsed õnnelikuks lk 5	Valla eelarvest MTÜde rahastamise kord paneb kõigile suure vastutuse lk 6	Kuidas teha kultuuripoliitikat? lk 7	Eesti vanaemade ja vanaisade lood on jõudnud kaante vahele Antsla vallas napib lasteaiakohti lk 8
----------------------	--	---	---	---	--	--

Eestimaa, Eestimaa, kuni su küla veel elab, elad sina ka – nii laulis ansambel Rajacas viiskümmend aastat tagasi, ning see mõte on ikka veel aktuaalne, eriti haldusreformijärgses tõmbekeskuste-ideoloogias. Kuid mida tähendab „elu“? Külaelu ei ole see, kui meil on hulk maju üksteise lähedal, ükskõik kui ilusasti need poleks üles vuntsitud. Külaelu on kultuur, see on avalik ruum, see on suhtlemine ja tegutsemine. Meie vallas elatakse, mitte ei õõbita, siis, kui igaüks leiab just siin väljundi oma loovusele, olgu see teater või fotograafia, suusatamine või rattasõit või sootuks vanade autode taastamine.

Õnneks, praegu elatakse, täiel rinnal ja teisi kaasahaaravalt: meie vallas palju suurepäraseid inimesi, kes oma loovuse, hoolimise ja pealehakkamisega on kõigi elu huvitavamaks ja värvilisemaks teinud. Põline Antsla poiss Helger Kavant on teinud peaaegu võimatut: loonud Eesti ühte kõige väiksemasse valda toimiva teatri, kuhu alates 2014. aastast on leidnud tee kümned ja kümned tuntud lavastajad, kus on mängitud nii Vonneguti kui ka Helen Rekkori originaallavastust Edgar Valterist. See eeskujut näitab, et fantaasia ja pühendumisega on ka Antslas võimalik pakkuda sama professionaalset kultuuri kui Tallinnas.

Me ei pelga ka inimesi väljastpoolt: Anti Saarepuu on küll Võrus sündinud, aga on oma südame pannud Antsla suusaspordi arendamiseks, ja lapsed kiidavad: „need trennid teevad mind õnnelikuks“. Paremaks saamine ei pea olema hambad ristis tampimine, paremaks saamine saab olla õnn ja rõõm, ning selle entusiasmi ja õnnestunud nakatada vanemaidki, kes mõnikord lastega lausa suusarajal mõõtu võtavad. See „ühestegemine“ teebki Antsla vallast värske ja vahva paiga: me ei piirdu ainult pealtvaatamise ja kaasaelamisega vaid igaüks tegutseb oma aja ja võimete piirides ka ise. Saades õnnelikumaks ja andes nii omapoolse panuse elukeskkonna arengusse. Peame oluliseks aga ka tähele panna ja tunnustada inimesi, kes oma vabatahtliku tööga loovad teistele taustavõimalused osalemiseks. Näiteks ilma Ülar Moreli vabatahtliku tööta oleks Kasumetsa terviserada ilmselt juba võssa kasvanud ega poleks sugugi see meeldiv aja-veetmis- ja treenimispaik nagu täna. Kahju siiski, et Kasumetsa puhkeala arendamine ei ole allavõimu poolt leidnud samasugust entusiasmi – paljud head mõtted jäävad täna teostamata, sest puudub süstemaatiline plaan kultuuri ja spordi arendamiseks.

Selle süstemaatilise plaani puudumine väljendub ka vallapoolse suhte mittetulundusühingutega – juba 2017. aastal avastas vastaloolitid vallavolikogu, et MTÜ-de toetustes valitseb segadus nagu Kört-Pärtli särgis pühapäeva hommikul. Mõnedele antakse ruume tasuta, mõnedele näpuotusega, mõnedele mitte midagi, kriteeriumid on jäänud osalejatele segaseks. Tänu volikoguliikmete aktiivsusele on see tänaseks paranenud, eelkõige läbipaistvuse osas, kuid siiski pole näha, et eelarveraha kasutamine panustaks valla kui terviku kultuurielu arengut. Praegune poliitika pole hea ei suurtele ja professionaalsetele (nt Vana-Antsla teatri ja Hauka Veloklubi, kes suudavad Antslasse tuua oma ala tipptegijaid) ega väikestele külaseltsidele (kes lihtsalt ei saagi inimeste arvu poolest suurematega võistelda, aga väikeküla elanikel on õigus kultuurile!). Lisaks pole näha valla initsiatiivi nende kohtade arengus, kus parasjagu aktiivset eestvedajat pole üles kerkinud või heas korras ühiskondlikud hooned puuduvad.

Valla ülesanne kultuurielu edendamisel on kahetine: esiteks hoida alles meie kultuuriväärtusi, laskmata laguneda ei Kaika ega Urvaste kirikut ega Tsooru kolhoosikeskust, kuid teiseks jälgida, et ükski kant ega küla ei muutuks lihtsalt umbekasvanud magalaks, kus inimestel puudub oma loominguilisele väljund ja kus kooskäimisvõimalusi justkui napib. See viimane tähendab, et tuleb toetada neid inimesi, kes juba midagi ette võtavad vastavalt nende vajadustele, kuid valla poolt pakkuda tegutsemisvõimalusi ja üritusi ka paikadesse, kus oma sädeinimine parasjagu puudub. Lisaks on loomulikult tarvis leida eraldi rahastamismeetod suurüritustele: professionaalne kunst, kultuur ja sport peab olema kättesaadav ka Antslas. Eesti tulevik ei tohi olla miljonilinn Tallinn, mille ümber on suur rahvuspark. Eesti tulevik peab olema elujõulised ning omanäolised vallad üle kogu riigi. Meil on Antslas kõik vahendid selleks, et olla teisele eeskujuks, vaja on ainult avaliku võimu poolt pikka plaani, süsteemi ja soovi kõiki tublisid fantaasiarikkaid tegudeinimesi toetada.

Rahvas hääletas „Antsla valla Aasta tegu 2020” laureaadiks Antsla Tarbijate Ühistu uue kaupluse ehituse

Kalle Nurk

Antsla valla tunnustamise kord annab laialdase võimaluse „Aasta tegu” nominentide ülesseadmiseks. On ju korras teo tunnustamise eesmärk välja toodud üldsõnaliselt ühe lausega - väärtustada vallale olulise tähtsusega ettevõtmist või sündmust, mis on positiivselt mõjutanud valla arengut ja toonud tuntuks aasta jooksul. Meist igaüks võib arvata, et just tema poolt väljapakutud tegu on vallale olulise tähtsusega. Samas teeb teo hindajal (vallaelanik) otsustamise keeruliseks, mis toodud eesmärgi teises osas (*mis on positiivselt mõjutanud valla arengut ja toonud tuntuks aasta jooksul*). Nimelt peab ettevõtmine ja sündmus olema juba jõudnud aasta jooksul mõjutada valla arengut. Vaadates seniseid aasta teo laureate, tekib küsimus, kuidas paljud nendest on saanud juba mõjutada valla arengut, kui alles valmisid. Need teod alles hakkavad mõjutama valla arengut, rääkimata aasta jooksul tuntuse toomist. Millega mõõta tuntuse toomist, kui näiteks mõned laureaadid ei jõudnud aasta jooksul isegi Valla Lehe veergudele. Samuti torkab silma see, kui aasta teo nominentideks seatakse sündmus või ettevõtmine, mida teostab vallavalitsus maksimaksja rahadega. On esinenud isegi olukordi, kui vallavalitsuse poolt lõpuks teoks tehtud investeeringuga on kulunud aastaid. Sama kehtib riigipoolsetesse investeeringutesse, kus tegu on lõpplahenduseni jõudnud tavalist rada pidi ja mis mõlema eelnimetatu puhul ongi nende eksisteerimise roll. Leian, et korra loojad on väga vähe tähelepanu pööranud nn vallale kõige olulisema panuse väljaselgitamisele ja selle tunnustuse lahtimõtestamisele ja kindlalt pole paigas prioriteetid..

„Antsla valla Aasta tegu 2020” laureaat vastab kõigile tunnustamise korra nõuetele. 150 inimest (44%) andsid oma hääle Antsla Tarbijate Ühis-

Antsla linn enne uue Konsumi ehitamist.

Arvo Meeksi foto

tu uue kaupluse ehitamisele. Tänu uue kaupluse ehitamisega on lõpuks liikuma hakanud kesklinna ilusamaks projekterimine ja Antsla linn sai kaasaegse üldkasutatava WC. Kaupluse ehitamise kulgu on jälgitud läbi aasta väga suure huviga ning leidnud kajastamist nii kohalikes kui ka suurtes meediaväljaannetes. Aitäh Antsla Tarbijate Ühistu meeskonnale, kes aastaga ehitasid Antsla linna uue suure kaupluse. Möödunud aasta „Aasta tegu” valla arengus aga kahvatu peagi, sest kaupluse suured teod alles ootavad ees. Antsla konsum saab kindlasti olema valla arengu tõusuline üheks alusteks. „Aasta tegu 2020” nominentideks olid veel Mare Kuljuse jõulutunde kogumine vanemale mehele, Urvaste kooli piirkonnas valla maine kujundamine, Regilaulupidu 2020, Antsla vald prügivabaks, Antsla linna mänguväljaku laiendamine, Antsla linna läbivate riigiteede rekonstrueerimine, Antsla tervisekeskuse avamine, Antsla gümnaasiumi c-korpuse rekonstrueerimine, Antsla reoveepuhasti rekon-

strueerimine, Antsla-Kraavi kergliiklustee rajamine. **Edukas ettevõtja laureaat Baltic SteelArc OÜ**, nominendid Mägiste talu, Võru Vesi, Marika Anton. **Silmapaistev noor laureaat Triine Beate Tagamets**, nominendid Ferdinand Rauba, Jan Fred Joab, Kiira-Aliine Kärgeberg, Cerda Männiste. **Aasta pere laureaat perekond Kulbin**, nominendid Anti Värton ja Jarnila Raud-

sepp, Ülar Morel ja Helen Vetti. **Parim sportlane või võistkond laureaat Sandra Rumask**, Kevin Urb, MTÜ Hauka Veloklubi. **Aasta hariduselu edendaja laureaat Meelika Hainsoo**, nominendid Kärt Salumets, Olivia Till, Ülle Anier. **Kohaliku elu edendaja laureaat Celia Roose**, Ursula Štepa, Ülar Morel, Vilve Lepik, MTÜ Hauka Veloklubi.

Vabariigi president tunnustas Cathlen Haugast V klassi Punase Risti teenetemärgiga

Novembri kuu Külalehe esimeses numbris esimese loona ja esilehele paigutatuna sai lugejatele valgustatud Cathlen Haugast. Tungisime üpris sügavale tema arusaamadele elust, tegemistest ja pühendumusest. Kindlasti tundsid väga paljud siirast rõõmu Cathlen Haugase üle, kelle tänava aasta alguses kinnitas president Kersti Kaljulaid V klassi Punase Risti teenetemärgi saajaks.

Tunnustamine või kiitmine polegi nii imelihtne kui arvatakse

Kalle Nurk

Kellele meist ei meeldiks saada tunnustust!? Me kõik pingutame ju tegelikult elus. Kahjuks hakkab aga huvi pingutamise vastu kaduma, kui näeme, et keegi sellest ei hooli. Meile räägitakse ilusaid lugusid sellest, kui hea on vallas elada ja kui õnnelikud siin kõik inimesed on. Või kui see nii pole, jäetakse vähemalt mainimata, et paljud kodanikud siin õnnetud on, sest vastasel juhul ei tahaks keegi võib-olla valda elama tulla. Mõne aja möödudes hakkab aga see motivatsioon kaduma. Hakkad märkama, mis tegelikult ümberringi toimub – pinged, juhtide üleolev ja hoolimatu suhtumine.

Võiks arvata, et tunnustamine või kiitmine on imelihtne – aga võta näpust! Teinekord on lihtsal märkamisel ja tänamisel palju suurem kasutegur kui tuimal kiitmisel. Eestlane on kiituse suhtes üsna tundlik, ise kiidab vähe ja ainult asja eest ja nii mõnigi kord, kui teda kiidetakse, tunneb ennast kehvasti. Miks siis? Miks teeb kiitmine meid mõnikord hellaks ja tundlikuks? Kiitus on sõnum, millega antakse edasi hinnangu isikule, käitumisele või tulemusele. Hinnangud aga ei sisalda endas mingit informatsiooni selle kohta, mida inimene tegelikult tegi. Hinnangud on nii üldised ja mittepersonaalsed, et nad panevad õlgu kehitama – vahet pole, kes on adressaat. Peast käib läbi mõte: „Kas kiitja tegelikult ka teab, mida ma teen?“ Kiituse ja hinnangute asemel igatseme me olla personaalselt märgatud ja tähelepanud. Me tahame teada, et meie tööst ja pingutusest on kasu. Seda nimetame tunnustamiseks. Kiitmine ja tunnustamine on kvalitatiivselt täiesti erinevad asjad. Tihti peale oleme kogunud, et kiituse taga võib peidus olla varjatud plaan meid kontrollida ja suunata teatud tegevusi tegema – „kiida loll ja loll teeb“. Ehk tegelikult tajume me kiituse taga ohtu, et teine võib soovida meid muuta, et oma isiklikku status quo-d säilitada. Muutus meie arvelt? Kiituse jagamisel on oht, et kiitja asetab ennast hierarhiliselt kõrgemale tasandile kiidetavast ja nõnda peegeldab kiitus üleolekutunnet. Kiitja võtab hindaja rolli kiidetava suhtes – mina tean neid asju paremini kui sina, olen targem kui sina. Ja kiidetav tunneb ennast kehvalt, sest ülevalt-alla suhted ei pane meid ennast hästi tundma. Kiitus vähendab meie enesusealdust, otsustusvõimet, enesehinnangut ja heameelt, et sõltume kellestki teisest, kes peab kogu aeg meid venema, et me oleme tublid. Kiitusel ei pruugi olla ühtegi ülalpool toodud kehva mõju. Samas üks on üsna kindel – hinge puudutavat ja arendavat jõudu omab see harva. Oluline on õppida head sõna jagama ja inimesi tunnustama palju tõhusamal moel. Me kõik tahame olla märgatud ja me tahame teada, mil moel me teisi mõjutame ja mis kasu meie pingutusest kasvab. **Tunnustamisel tuleb unustada hinnangud, rääkida faktidest, mis tunnustajast rõõmustasid, kuidas see asi mõjus ja millise emotsiooni saite.** Tunnustamise puhul on oluline rääkida oma rõõmust ja iseendast (mitte hinnata teist) ja kirjeldada teise inimese käitumist, mis heameelt valmistab.

Antsla vallas on kiitmine ja tunnustamine olnud justkui loomulik protsess. Mitteametlike andmete põhjal Antsla vallavolikogu 2011. aasta 1. novembri määrusega nr 14 jõuti esimest korda niikaugele, et kinnitati „Antsla valla Aasta Tegu“ statuut. Statuut sisaldas üldisetteid, ettepanekute esitamist, komisjoni moodustamist, ettepanekute menetlemist ja tunnustuse üleandmist. Hiljem on seda korra ka redigeeritud. Tunnustuse „Antsla Valla Aasta tegu“ eesmärk on väärtustada vallale olulise tähtsusega ettevõtmist või sündmust, mis on positiivselt mõjutanud valla arengut ja toonud tuntust aasta jooksul.

Teine põhjalikum suunanäitaja võeti volikogus vastu 21. mail 2013 „Kaunis kodu“ juhendi kinnitamisega. Konkursi „Kaunis kodu“ eesmärk on tunnustada Antsla valla kinnistuomanike tegevust kinnistu korrastamisel ja kaunimaks muutmisel, mis aitab kaasa valla elukeskkonna üldilme paranemisele ning koduvallatunde süvenemisele. Komisjon korraldab kinnistute ülevalvõtte maikuu viimasel nädalal ja peab eelnevalt omanikke ülevalvõtte informeerima.

Esimese tunnustamise korra vastuvõtmiseni jõuti juba 23. detsembril 2014, kus nimetati ära tunnustamise kategooriad: Kohaliku elu edendaja, Aasta ema, Aasta isa, Silmapaistev noor, Edukas ettevõtja, Parim sportlane, Aasta pere, Aasta küla ja Antsla uhkus. Seoses Antsla ja Urvaste valla ühinemisega, jõustus 1. jaanuaril 2019 „Tunnustustavalduste andmise kord“, millesse lisati ka „Antsla Valla Aasta tegu“ ja „Kaunis kodu“. Tunnustatavate nimekirja pikenes parima aasta hariduselu edendaja väljaselgitamisega ja parima sportlase asemel võib esitada ka võistkonda. Esmakordselt reglementeeriti korras tänukiri, mille andmise otsustab kas vallavanem või volikogu esimees. Vajalikuks aga ei peeta enam tunnustust – Antsla uhkus. Kord näeb ka ette, et vallavalitsus peab korraldama tänuüritused sündinud vallakodanikele, õpetajatele ja eakatele nende päeval ning korraldama Vabariigi aastapäeva aktuse.

Vabariigi aastapäeva aktus ongi vallas olnud see koht, kus antakse üle suurem osa tunnustamise korraga reguleeritud tunnustusi. Kahjuks on vallas tähelepanuta jäänud „Aasta ema“ ja „Aasta isa“ välja selgitamine. Paljudes teistes valdades ning maakonnas antakse juba aastaid „Aasta ema“ ja „Aasta isa“ tiitel üle eraldi seisva pidulikkusega.

Helger Kavant pühendab vaba aja

Kalle Nurk

Helger Kavant (8.08.1974) on põline Antsla poiss. Tema ema juured pärinevad Urvastest Villikese talust, isa kodukohaks on Kraavi küla. Kuni kooliminekueni elas ta Kobela korteris. Käis Lusti lasteaias, veetis aega Kobela majade vahel, Urvastes ja Kraavil. 1980. aastate alguses asuti elama Antsla linna isa ehitatud majja. Pärast vanemate kooselu lahkuminekut elas Helger kuni ajateenistuseni Veski tänaval korterelamus. Sõjaväest naastes vormistati isa ehitatud maja Helgeri nimele ja seal elab ta nüüd tänaseni.

Antsla koolis oli Helger keskpärane õpilane. Käis kergejõustikutrennis algul Lea Zirgu, hiljem Viljar Nummert juhendamisel. Suvel hommikust õhtuni koos 10-15 liikmelise sõpruskonnaga mängiti staadionil jalgpalli, visati oda, käidi ujumas, spordilaagrites. Talvel sporditi võimlas ja palju käidi ka suusatamas. Laululava pargis ja Kasumetsas viis ta koos sõpradega läbi isegi oma olümpiamängud. Võisteldi hüppemäel, sõideti slaalomit ja kihutati suusaradadel. Nagu olümpiamängudel ikka. Klassijuhataja Laine Uibo juhendamisel tantsis ta rahvatantsu alates esimesest klassist läbi kolme Tallinna tantsupeo kuni üheksanda klassini. Nii et vaev ja villis jalad tantsupidudest pole talle võõras teema. Peale 9. klassi proovis õppida Vana-Antslas taimekasvatuse meistriks, kuid eksis eriala valikuga. Eneseuhkus ei lubanud Antsla tagasi tulla ja nii lõpetas Võru õhtukeskkooli. 1993. aastal asus tööle Antsla Tarbijate Ühistu remondimehena, kus kannatlike ja suunavate töökaaslastega õppis nii mõndagi eluks vajalikku. 1997. aastast teenis elatist Kobela külmhoones, lõi oma pere ja 2004. aastal sündis poeg Hendrik. Siiski esimene abielu jooksis karile. 2006. aastal sai elu uue mõtte, kui kooselu meditsiiniharidust omava **Mari-Liisiga viis lõpuks 2018. aastal abiellumiseni, mida rikastavad omakorda tütre Johanna-Maria (2011) ja Lumi-Marii (2019).** Esimese abielu purunedes suundus ta sõbra kutsel tööle Soome. Eestis viibimise ajal remontis oma maja ja ematalu Urvastes. Tütre sünni ajaks jäi pikemaks ajaks koju, kuid on teada, et ehitusega kaua raha vastu ei pea. Nii läks uuesti tagasi Soome lisa teenima. Need viimased paar aastat sai ta tublisti tunda koduigatsust. Eriti rasked olid vabad nõud-lavahetused. Lõpuks jõudsin mõistmiseni, et raha ei kaalu seda kõike üles, millest pidi

2019. aasta augustis Vana-Antsla teatriaidas Helger Kavant koos „Praegu pole aeg armastamiseks“ trupiga. Foto: erakogu

loobuma. Alates 2012. aastast jäi alaliselt Eestisse. Hakkas omal käel tööd otsima ning seda tegema sõbra firma vahendusel. Omal pole tal senini julgust olnud ettevõtet luua. Selleks oleks vaja kindlaid püsivaid haid töölisi. Firma elus-hoidmiseks on veel vaja palju teisi pingutusi, mida üksi raske hoomata. Praegu tööd jagub ja vahel on kohe raske tellimustöid ära öelda. Tööpäevad püüab teha kaheksatunnised, et saaks pühendada aega ka perele, teatritele ja oma hobile.

Helger Kavanti huvi teatri vastu sai alguse 2004. aasta sügisel sõbra lapse sünnipäevapeost.

Sünnipäeval oli ka üks Antsla näiteringi liige, kes kurtis meesnäitlejate vähesust. Helger siis paotaski suu, et kui vaja, võib tulla proovima. Nädala pärast oligi sõber taas tema ukse taga lubadust meelde tuletamas. Nõnda see algas. Temas märgati organiseerimisvõimet. Kui juhendaja Soome tööle läks, sooviti uue eestvedajana Helgerit näha. Algul käis näitlemine lihtsalt. Osa õpiti pähe ja lavale. Käies aga kursustel, sai ta aimu lavastuskunstist. Ja kui see veel huvi ka pakub, oskad rohkem tähele panna. Nii vaikselt arenes näitemängude tegemine ja Helger nakatus teatrisõbraks. Ta lavastas Antslas näidendid „Poiss, kes kõndis laeval“ ja „Lesed“. Käidi harrastusteatri festivalidel ja rahvamajades esinemas. 2004. aasta suvel Otepääl Leigo talus vabaõhuetendust vaadates mõtles Helger, et miks ei võiks minu kodukohas midagi sellist toimuda. Otsides suvelavastuseks sobivaid mängukohti, pidi ta seisma silmitsi erinevate takistustega, kuni päevani, kui saatuse tahtel jäi tühjaks esivanemate talu Urvastes. 2011. aasta 23. veebruaril registreeris aastase ettevõtte juhtimise kogemusega Helger Kavant Lümatu külla mittetulundusühingu „Urvaste Villike“. Sama aasta suvel otsis Tamur Tohver Polygoni teatrit Valgamaal Kiisatamme tallu lavastusse „Peiarite õhtunäitus“ massistseenidesse näitlejaid, millest ka Helger koos paari

sõbraga otsustasid kaasa lüüa. Kiisatamme talust saadud teatritelamused olid nii põnevad, et mõte Villike taluõu teatrisaali-na tundus olevat päris küps.

Helger Kavanti unistuseks oli esivanemate Villike talus näha teatrietendust. 2014. aastal soojendaski ta Tohveriga suhted üles ja tegi ettepaneku vaadata Villike talu üle, äkki saaks seal midagi mängida. Tamurile meeldis koht väga. Neil oli just Tallinna teatrikoolis käivat õpilastega selgeks õpitud teatritükk, mis oli justkui Villike talule loodud. 7. augustil avati Villike Suveteater Jaan Tätte näidendiga „Meeletu“, mille lavastajaks Tamur Tohver. Mängisid nii Polygoni õpilased kui ka kohalikud Antslast, Urvastest ja Sangastest. Etendust mängiti viiel korral ja see osutus nii populaarseks, et vaatajad ei mahtunud taluõuele ära. Tekkis vajadus suurema teatripaiga järele. Vend **Viljar** pakkus välja idee kasutada teatri tegemise laiendamiseks tühjana seisvat Vana-Antsla mõisaaita. Vana-Antsla mõisa ait on ehitatud 18. sajandi teisel poolel ning sealset mõisakompleksi peetakse üheks Võrumaa suurimaks ja suursugusemaks mõisaansamblik. Mõisa peahoonest teisel pool suurt läbisõiduteed asuvad mõisavalitseja maja ja kolm aita. Aitadest on alles ait nr 1 ja aidast nr 2 üks osa. Viljar Kavant teadis venna soovidest ja kui vahetas valitsejamajal katus, jäi silma aidahoone, piilus sinna sisse ja soovitas vennal vaatama tulla. Helger käiski aita vaatamas ja leidis, et sellest saaks kihvt mängupaik.

31. juulil 2015 avati Vana-Antslas uus teatrimaja. 2015. aasta märtsis vaadati aastaid räämas seisnud hoone uuesti üle juba koos Tamur Tohveriga paari näitlejaga. Esietenduskirja pandi paika - sama aasta juuliks. Kuna omanikul esialgu hoonetega suuri plaane polnud, sõlmiti kuueaastane rendileping. Helger on tagantvälgi mõelnud 2015. aasta talvele, mil aidalävel seis, et kas tänase teadmise juures oleks julgenud otsust vastu võtta.

Teinekord on teadmatus heagi. Kevadel kuulutati välja talgud ning kümnekonna abiliseaga kanti hoiupaigana kasutuses olnud hoone tühjaks. Kolhoosi ajal laohoonena kasutuses olnud ruum oli üleni valgeks lubjatud (seinad, postid, lagi). Kuna aega vähe, leiti esialgse lahendusena ainult aknad katta kanga, ülejäänud jätta samaks. Mingi hetk mõtles Helger postid lubjast siiski puhtaks teha. Tõi survepesuri ja hakkas tööle. Siis aga võttis ette lae ja lõpuks seinadki. Kõik see võttis palju aega. Iga vaba moment tööst tuli aidas viibida. Samal ajal kaevasid õues kopad, et uut muru teha. Siseministeriumi kohaliku omaalgatuse programmist (KOP) saadud vahenditest ehitati koos venna ja paari sõbraga välja vaatajapoodiumid. Poodium projekteeriti nii, et lepingu lõppemisel või muus olukorras oleks võimalik teisaldada. Lõpuks lupjas otsuseina ise uuesti üle. Teatrisaali, millisenä publik seda tänasel päeval näeb, tegi Helger peaaegu üksi ära nelja kuuga, kulutades selleks koos abilistega kokku ligi pooltuhat töötundi. Jõudumööda toetasid ja panid õla alla Eesti Kultuurkapital, Antsla vald, Urvaste vald, Sän&Män OÜ, Haugas Transport, Mägiste Põllumees, TTR Grupp OÜ, Korrasvara OÜ, Kohvik Kindel Koht, Veski Külastemaja, Beebipood.ee, Aknatohter.ee, Boose Selts, Ajar Stuudio, Hauka Laad, Vana-Antsla aida ja valitsejamaja kinnistu omanikud Anneli ja Üllar Reismaa.

Uue koha esimeseks sündmuseks oli teatriaida avamispeaval esietenduv Jaan Tätte „Palju õnne argipäevaks!“, mille lavastas Tamur Tohver ja üles astusid näitlejad Inga Lunge, Karin Rask, Toomas Täht ja Maarjuss Pärn. Teatritükk mängiti suvel kaheksal korral täissaalile. Ka järgnevad „Argipäev“, 12 korda mängitud Vonneguti näidend „Õnne sünnipäevaks, Wanda June!“ läksid väga hästi. Niisiis oli paaril aastal saanud teatritait rohkem tähelepanu kui Villike talu, kuid talus käisid näitlejad õobimas. Üks Improteatri näitleja pildis-

suveteatrile ja vanade autode kordategemisele

tas Villike talu ja näitas fotosid noorele lavastajale **Helen Rekkorile**. Selgus, et Rekkoril oli juba ammu mõttes olnud teha lavastus Edgar Valterist. Villike oli just sobilik koht.

Nii sündiski koos teatriühendusega Misanzen 2017. aasta augustis Rekkori lavastus "Õhtu on salameri. **Edgar Valteri** rahutu rahu". Helgeri uskumustesse ei olnud mahtunud see, et tema talu hoovil tuleb midagi nii võimsat. Lavastuse juures tegutses ta ise vastuvõtja ja kaasprodutsendina. Suvel ei käinud ta seetõttu kaks kuud tööl: ehitas rekvisiite ja dekoratsioone, korraldas kõike vajalikku. Villikesele toodi publikutrepid teatriaidast. Sama etendust mängiti ka järgmisel aastal täiseduga.

Lõuna-Eesti suurim publiku mahutavusega saal asub Vana-Antslas. 2020. aasta kevadel õnnestus Helgeril Soomest hankida teatriaita korralikud mugavad toolid. Koos toolidega saadi ka helitehnika. Kuna samal ajal valitses Eestis eriolukord, mässas Helger kaks kuud toolide ümbervahetamisega. Toole on üle 200, millest päästeamet lubas saali paigutada 180. Praegu on Vana-Antsla teatriait talveunes. Ainult külakassid elavad seal ja hoiavad ruumi hiirtevahana. Kuidas pehmed toolid talve üle elavad, selgub kevadel. Siis algab uus hooaja ring pihta ja kogu tegevus algusest peale. Aidal on paksud meetrid kiviseinad, mis oma pika vinnaga hoiavad ära suured temperatuurikõikumised. Eriti on paksudest kiviseintest kasu kuumadel suvekuudel. Enne hooaja algust tuleb toolid harjaga üle puhastada ja tuulutada. Huvi mängukoha vastu on nii publikupoolne kui ka teatrirahval. Helgeril tuli ainult esimesel aastal otsida, keda mängima saada. Teatrid otsivad uusi väljundeid. Positiivne tagasiside siinsetest võimalustest levib edasi osalejate, näitlejate, produtsentide kaudu. Mõnel aastal on Helger pidanud isegi lavastuste ja kontsertpakumiste vahel valiku tegema, kelle kasuks otsustada. Määravaks saab publiku olemasolu. Eriti on seda tunda olnud viimastel aastatel. Kohalikud võtavad kõike toimuvat kui iseenesest mõistetavana, on muutunud passiivseks ja reklaamimisega tuleb tublisti rohkem vaeva näha. Suve jooksul on 8-12 etendust. Enne etendust ja vahetajal õues ringi liikudes kohad üksikuid tuttavaid, kellele tere öelda. Inimesed sõidavad kohale peamiselt kaugemalt - Tallinnast, Tartust, Pärnust. Mõned on jälle soetanud siiakanti suvekodu ja püüavad siis kohalikust kultuurist osas saada. Eks publiku vähesuses mängib rolli ka lokaalne koroonaviirus. Seitsme aastaga on kümned tuntuud näitlejad, lavastajad ja produtsendid leidnud tee Vana-Antslasse. Helger ei taha kedagi esile tõsta, sest kõik on olnud vahvad ja toredad. Näitlejad, kes rohkem sõbra rollis, teised eeskujuks. Märkamalt toob ta siiski mõned nimed välja. Inga Lungega

on suheldud ka väljaspool teatrit, Eero Spriit on väga palju siin käinud, Maarius Pärn aga kahe jalaga maas. Vabalava juhul Märt Meosel on tohtu tutvused ja kellelt palju õpitud. Märt Meos on nii läbiimunud teatrisse ja oskab niite tõmmata. Tamur Tohver on viimastel aastatel natuke tahaplaanile jäänud, kuid tema ees võtab Helger mütsi maha. Tänu temale sai kõik alguse ja temaga koos sai esimene rada sissesõtkutud. Koroonaaeg on pannud näitlejate ja lauljate töö pausile. Helger hoiab kõigile põialt, et neil jätkuks jõudu jääda oma ameti juurde.

Helger Kavant pole mõelnud, kas teatrielu kujuneb lõpuks tema üheks elutööks. Ta soovib teha asju, millest oleks kasu teistele. Küll keerleb unistustes oma teatrimaja, kus ise täielikult peremees. Mõõdunud aastal sai küll teatriaida rendilepingut pikendatud kuue aasta võrra, kuid see pole see. Mõned kohad on isegi silmapiirile jäänud. Üks võimalustest on suveteater üles ehitada nullist, kus saab korraldada ka kontserte ja õpitubasid. Hooaja raskused vähendavad indu ja kui ka veel publiku huvi leige olnud, murravad uksest sisse kahtlused, kas seda üldse ongi vaja. Aeg kustutab kahtlused, tulevad uued pakumised ja soovunelmad kerkivad taas pinnale. Siiski jääb ta jalgadega maa peale ja arvestab sellega, et tervet oma elu ei saa teatritegevusele ohverdada. Juba suve kinnipanek on palju. Peab ikka ka peret üleval pidama. Vahepeal, kui kõik kasvab üle pea, mõtleb, et miks ta küll seda teeb. Kui aga hooaeg läbi, kustutad tuled ja võtad vastu tänusõnu, on taas hea tunne ja järgmisel aastal alustad kõike otsast peale. See on sama läbielamine, nagu tema pikaaegsel sõbral Jaanus Kalal.

Helger Kavant on Jaanus Kala viievõistluse fänn. Ta nimetab Jaanust enda sõbraks sünnist saati. Seega oli iseenesest mõistetav, et löi kaasa ka Jaanus Kala viievõistluse alghuusaastast peale. Toona teda kummitas mõte, et kuidas küll üks mees suudab igal aastal täpselt samast punkti alustada, leida sponsorid, kohtunikud, andmesisetajad, meediakandidaate, mõelda välja viievõistluse lahutamatuid kõrvaltegevusi (batuut, maapallid, paintball jne). Kuna Helger keskpärase sportlasena võistles rohkem enda tulemuste ületamistega, kujunes koos mõttekaaslastega osalemine showks. Igal aastal kostümeeriti kellekski ja nende staadionile ilmumine ning teatraalne võistlusmaneer tekitas elevust. Helger oli pearollis, idee generaator ja kostüümide otsija. 2011. aastal televiisorist nähes üleskutset olümpiatile kandjate leidmiseks, teadis kohe, et Jaanus oleks just sobiv kandidaat sellele kohale. See oleks hea võimalus näidata ja tutvustada Jaanus Kala Viievõistlust ning samas tänada teda tehtud töö eest. Helger seadis Jaanus Kala kandidaadi üles ja enam kui 140 kandidaadi hulgas osutusidki valitaks

Helger Kavant Märka vabatahtlikku! tunnustust vastu võtmas. Foto: Arno Mikkor

Renna Järvalt Tallinnast ja Jaanus Kala Antslast. Olümpiatõrviku jooks toimus kaks kuud enne 2012. aasta Londoni olümpiamänge Suurbritannias. Viievõistluse korraldajal Jaanusel oli au kanda London 2012 olümpiatulud ja hetkel, kui olümpiatalu süüdati, võisime uhkusega nentida, et meie küla mees on andnud oma panuse olümpiatule teekonnal.

2015. aasta sügisel algas Helger Kavantil viljalõikuse aeg. 28. novembril 2015 anti Võru Kultuurimajas Kannel toimunud Võrumaa Vabatahtlaste Päeval Helger Kavantile üle tänukiri ja tunnustati Võru kultuurkapitali preemia „Kultuuritegija 2015“ vääriliseks.

2016. aasta 6. jaanuaril Võrumaa tunnustuspreemiate ning Kultuuripäri preemia üleandmisseremoonial oli aukohal ka Helger Kavant, kui Urvaste kihelkonna teatrielu elavdaja. Kuu aega hiljem kuulutas Antsla vald Helger Kavanti „Aasta tegu 2015“ laureaadiks.

Tema panuseks loeti, et koos oma vabatahtlike abistajatega tegi aastaga Vana-Antsla mõisaaias ära suure töö. Väerikas hoone oli saanud hoopis uue tähenduse. Lisaks sellele, et valla rahvas saab nüüd nautida etendusi ja kontserte, on tänu uuele teatrimajale siiakanti tee leidnud ka paljud näitlejad ja teatrikülastajad. Kui Helger midagi teeb, siis ikka südamega ja südamega tehtud asjad jõuavad ka teiste südamesse!

2017. aastal kutsus Eesti Külaliikumine Kodukant esitama nominente „Märka vabatahtlikke!“ laureaateid leidmiseks. Taas esitati Võrumaal üheks kandidaadiks Helger Kavant, kes ka sel korral murdis tee züriiliikmete südamesse. Mees, kes teeb kõik detailid perfektselt viimistletult alates etenduspaigast, etenduse kvaliteedist kuni näitlejate ja külalaste võõrustamiseni. Ja seda kõike äärmise kohusetundlikkusega ning kogu südamest köidab tähelepanu. Sama aasta 10. detsembril Lihula Kultuurimajas Vabariigi President Kersti Kaljulaid ja Liikumine Kodukant tunnustasidki Helger Kavantit ja MTÜ Urvaste Villikest aumärgiga. Helger toona väljendas üllatust, et see, mida tema teeb, on vabatahtlik tegevus. Vabatahtlikkuseks oli ta pidanud senini ikka kas nõrgemate abistamist või näiteks riigikaitse osalemist.

2020. aasta Vabariigi aastapäeval pärjati Helger Kavant,

kes andnud teatritegevusele kogu oma hinge, kuldsed käed ja vaba aja, taas „Kohaliku elu edendaja 2019“ tiitliga.

Helger Kavant püüab valdas toimuvaga, eeskätt kultuuriluga, kursis olla. Poliitikuks ta ennast ei pea, kuid oma arvamus on siiski olemas. 2009. aastal nooruse uljusest soovis temagi vallavolikokku pääseda, kandideerides koos sõpradega SDE nimekirjas. Eks tollal jagus noorusenergiat paljus ja nii sooviti juhtorganisse viia värsket noort verd. Olid isegi omad teemad, millega taheti kaasa rääkida. Kandideerimise ajal aga pörkuti vastu negatiivsele suhtumisele. Neile näidati näpuga, et mida nemad sealt otsivad ja tahavad. Jäi arusaamatuks, miks peab volikogusse pürgimisel kohe midagi saama ja tahtma. Lihtsalt oli siiras kaasaraakimise missioonitunne. Helger tunnistab, et tagasi mõeldes on isegi hea, et ei valitud. Vähemalt täna ei jätku aega poliitikaga tegeleda. Kui juba olla, peab sellega ka tegelema, mitte ainult käima kätt tõstmas. Hea on teisi kritiseerida. Alati saabki paremini teha. Kui oma tegemistega liiga rahu oled, on aeg anda teatpulk kellelegi teisele edasi. Helger pole ise endaga kunagi rahul, kuid pole ka arvamusi. Igapäev on oma arvamus. Neis tuleb leida konsensus, mitte teerulliga üle sõita. Poliitika ongi kompromisside kunst. Kõik ei mõtle ega saagi arvata ühtemoodi. Ennast aga pole väga vaja peale suruda. Elame praegu eri infoväljades ja see tekitab vastuolusid ning väljaütlemisi. Inimesed usuvad kõike, mis meedias välja öeldakse, olenemata kas see on õige või vale. Meil tahetakse asju ajada kuidagi kurjalt, pealesurvalt. Helger pole usklik inimene, aga pole ka usu vastu. Igäüks võib millessegi uskuda, aga seda ei tohi teistele peale suruda. Siis muutub see ebameeldivaks ja tekitab trotsi. Kui inimene tahab millessegi uskuda, tuleb lasta tal ise selleni tee leida. Valla infoväljas näiteks ei meeldi talle see, et kodulehele tuleb info suure viivitusega või puudub üldse. Nii jõuabki info kuidagi teistpidi kätte, rahva kaudu või siis nädalvahetustel hommikuti veebilehte sirvides. Helger väidab, et eriti palju infot saab ta tsoorulaste tegemiste kohta sealse Külalehe vahendusel, mille loeb alati otsast lõpuni läbi. Kuigi selle kandiga on tal vähe kokkupuuteid, on

mõni teema eriti huvipakkuv. Eriti inimestevahelised kokkupuuted. Siis mõtleb, et kummal poolel tegelikult on õigus. Vastuse leiab paremini, kui lugu on hästi argumenteeritud. Kahju, et Kobelat ja Kuldret vähe kajastatakse. On ju Kobela ja Uue-Antsla inimesedki hästi ühtehoidvad. Nendes kantides pole Tsoorule sarnast kroonikut. Nii võiks olla Antsla Valla Leht selle võrra informatiivsem ja laiaulatuslikum. Aga kes seda teeb või peaks tegema? Helger ise on lugusid püüdnud nii kirjutada, et need jõuaksid inimesteni. Tagantjärele kajastamine on vähemoluline, kui põhjalikum teave tulevatest sündmustest. Milleks kiita põnevat asja tagantjärele, millest inimesed enam osa võtta ei saa. Ka vallavalitsuse ja volikogu pinnapealse info Valla Lehes võib üles panna hoopis elektroonilisele kodulehele. Päriskat arutelu lehes lahti kirjutada pole mõtet. Erilise põhjalikkusega jälgib ta kultuurilisi sündmusi. Kunagi sõprade utisusel kandideeris isegi Antsla Kultuuri- ja spordikeskuse juhiks. Oli visioon hea või konkurendid nõrgad, igatahes kadalupe läbis ja valituks osutus. Pidi tööleegi asuma, kuid lepingu tingimused ei vastanud tema ootustele. Määravaks sai pakutav töötasu. Kandideerides oli ta teadlikult arvestanud, et sissetulek saab hetkel olevast väiksem, kui et lepingusse kirjutatakse see poole väiksemana, oli vastuvõetamatu. 100% töösse pühendumise korral peaks inimene saama ära elatud ja suutma peret toita. Oma pereliikmeid ta ohvriks sel korral ei toonud ning loobus töökohast. Võib-olla oligi õige otsus, sest hiljem on jõudnud teoks teha palju muid asju, millest unistanud. Ta leiab, et kultuurikeskuse juht peaks olema rahvainimene. Raha olemasolu korral võib kuiva töötajana teha küll hästi palju, aga ikkagi inimesteni ei jõua. Ta leiab, et Antsla KSK juhid on rahvale kuidagi kaugeks jäänud. Eriti suure ringkonna puhul peab olema rohkem avatud. Tulevad ju sinu pingutusi vaatama kõigepealt sõbrad, lähikondlased, kasvõi austuse pärast. Ta

on seda teatri tegemise juures kogenud. Teades mõndagi, kes pole teatriinimene, aga on kohal. Mis sest, et võib-olla kukub viimases reas. Ka ideekorje on efektiivsem rahva hulgas olles. Laua taga istudes võib küll midagi välja mõelda või siis jääma lootma suurt mõtetelendu veebilehele riputatud üleskutsele. Sellistele üleskutsetele reageerivad ainult üksikud inimesed. Helger on nõus, et kindlasti peab inimesi harima ka sellega, millega neil pole varem kokkupuudet olnud ja ei oska küsida. Üritusi võiks pigem vähem olla, aga kvaliteet ei tohiks kaotajaks jääda. Paljudele kõrvalseisjatele tundub nii mõnigi asi lihtne olevat ja kipuvad liiga kritiseerima. Kui kõike valesti tehakse, eks mine ja tee ise! Vaata, kas oled parem ja suudad, mida mõttes välja mõelnud. Lihtne on teha, kui pangaarve kopsakas. Riskida saab üks-kaks korda. Ja kui tegu tööle ei hakka, saab raha kiiresti otsa.

Helger Kavanti üks kolmkümmend aastat tagasi saanud hobidest on muutunud parandamatuks haiguseks. Vanade autode ülesputitamise tegi ta algust 1990. aastate alguses. Tema eesmärgiks pole neid omda, vaid huvitub kordategemiseprotsessist ja juppide otsimisest. See on rahustav hobi, mida saab rahulikult teha. Kui auto korda tehtud, tunneb rõõmu, justkui oleks suure väetega hakkama saanud. Mõned ringid sõidetud, kaob üpris ruttu selle vastu huvi ning müüb auto maha. Ja nõnda on ta teinud juba viiel korral. Kõigepealt kaks Moskviiti, mis läksid Soome. Järgmisena korda tehtud Žiguli seisab Ungari muuseumis, Pobeda ostis jälle soomlane. Auto tegemine on justkui raha kogumine. Kolm aastat tagasi viiendat autot (Žiguli) müües mõtles, et nüüd aitab, rohkem ei tee. Töö, Villike Suveteater, Vana-Antsla teatriait võtavad oma aja. Ka kodule peab aega jaguma. Aga näe, ei saanud pidama. Nüüd on kohe valmis saamas Ameerika auto, mis Eestis ainulaadne. Paljud inimesed ei mõista tema seda hobi, aga Helgerile meeldib.

Helger Kavant oma vastremonditud Pobedaga. Foto: erakogu

Kasumetsa terviseraja arenemine läbi kümne aasta

Kalle Nurk

Antsla linna piiril asuvas Riigimetsa Majanduse Keskuse (RMK) metsamassiivis paikneb Kasumetsa õppe- ja matkarada. Kasutada saab avalikku WiFi ja 15 kohaga autoparklat. Pikem ring on 2,2 kilomeetrit ja lühem valgustatud ring 1,2 kilomeetrit. Raja tingimusi parendatakse vastavalt võimalustele puiduhakkekihi pealevedamisega. Kevadiste sulavete aegu ning sügisvihmade perioodil võib rada olla kohati liigniiske. Talvel, korralike lumeolude korral, on terviserajal suurepärase suusatamisvõimalused nii klassika- kui ka uisutehnika jaoks. Kasumetsa õppe- ja matkarada tuntakse siiski rohkem Kasumetsa terviseraja nimetuse all. Sellesse kohta on antslakad suhtunud juba üle kümne aasta teistsi kui ühte tavalisse linnaäärse metsamaasse.

2010. aastal pidas grupp spordihuvilisi plaani rajada Kasumetsa terviserada. Et mõte ka teoks teha, kutsuti 2. oktoobril kõiki vabatahtlikke kella kümneks Kasumetsa äärde puuvirna juurde. Soovitati kindlasti jalga panna kummikud. Üheskoos vaadati üle eelnevalt mahamärkitud 2,5 kilomeetri pikkune rada. Rajaga tutvumise käigus

puhastati tee ettejäätavatest takistustest. Seda päeva võiks lugeda Antsla Terviseraja sünnipäevaks. Nii nagu terviserada sündis omaalgatuslikult, võib lugeda ka terviseraja arengut omaalgatuslikuks, sest vallal puudub selles osas tulevikuvisioon. Tõsi, valla 2019-2030 arengukava näeb ette Kasumetsa terviseraja kunstlume tootmise süsteemi väljaehitamist.

2011. aastal sõlmib Antsla vald RMK-ga rendilepingu terviseraja rajamiseks ja laiendamiseks. Järgmisel aastal aga määratakse RMK poolt Antsla linnaga piirnev riigimetsa kõrgendatud avaliku huviga (KAH) alaks. Arvestades metsaosa aktiivset kasutust, muutis selle maa-ala puhkemetsaks. Samaks aastaks on rajatöödega jõutud niikaugele, et 25. oktoobril kutsutakse taas talgulisi kokku rajale toodud saepuru laiali lükkama.

2013. aastaks on Antsla vald välja ehitanud Kasumetsas enam kui kilomeetrisel rajavalgustuse. Raja valgustatud osa on kaetud hakkepuruga ja valgustamata osa saepuruga. Rajavalgustuse väljaehitamise on tekitanud inimestes vastakaard arvamusi. Nii näiteks üks antslakas arvab, et raja valgustamiseks oleks siis olnud mõ-

tet, kui seal ka inimesed sporti teeksid. Vihmaste ilmade ajal ei anna sellel rajal joostagi. Praegu on see kui valla raha raiskamine. Samas teine leiab, et valgustatud rada kannatab väga kenasti joosta-kõndida. Küll on pikemal rajaosal asuv saepuru pehme ning ebamugav joosta. Terviserada on linna ümbruses ainuke turvaline ja sobiv koht, kus joosta. Hauka Veloklubi, kes on võtnud südameasjaks raja eest hoolt kanda, aga suhtub asjasse veelgi optimistlikumalt. Nad leiavad, et valgustatud rajal lisaks jooksmisele võiks aega veeta õhtuse jalutuskäiguga või treeninguga. Ikkagi parem kui linna tänav või pime staadion. Lühike valgustatud koorepuruga kaetud rada on vihma korral siiski piisavalt kuiv.

2014. aastal kirjutab Antsla Valla Lehes volikogu liige Kaia Pruuli oma murest, et jätkuvalt sõidetakse terviserajal autodega ja surnuaia juures kasutatakse terviserada autode ümberpööramiseks. Ta selgitab inimestele, et rada hooldavad vabatahtlikud oma vabast ajast ja kutsuvad inimesi vabatahtlike tööst lugu pidama.

2016. aastal kantakse Kasumetsa terviserada Eesti Spordiregistrisse kui Antsla Kasumetsa matka- ja õppe-

rada. Kasumetsa on omaks võtnud selleks ajaks ka Antsla gümnaasium. Siin viiakse läbi kehalise kasvatus tunde, loodusõpetuse tundideks on rajatud õpperada. Lapsed on siltidega tähistanud õppepuud ja kümnetele puudele kinnitanud lindude pesakastid. Samuti on paigaldatud rajakaamera, mille vahendusel saavad lapsed jälgida looduses toimuvat ja lindude-loomadele on omad sööt-miskohadki.

2017. aastal esitab Antsla vallavalitsus RMK-le taotluse terviseraja esimese osa laiendamiseks, millega muutuks raja algus laiemaks ja saaks paremini võistlusi korraldada. Kuna Kasumetsa kuulub RMK majandamisalasse, nähakse sellises pöördumises võimalust läbi viia oma majandataval maal veelgi laiaulatuslikumat raietööd. Tulles vastu valla pöördumisele, teavitabki Võrumaa metsaülem Agu Palo, et kui juba masin kohale tuuakse, tehakse ära ka sanitaarraie. Kahel väikesel, 0,27 ja 0,6 hektari suurusel platsil plaanitakse likvideerida vana metsageraie korras. Oma plaanitavat tegevust põhjendavad nad sellega, et puud on niivõrd vanad ja vajavad mahavõtmist. Samuti on üraskid metsatukas maiustamas käinud

ning kuivanud puud seetõttu murdumisohus, ohustades terviserajal liiklejaid. Selline lagedaide plaan ohustab aga õpperada, terviserada ja Kasumetsa surnuaed jääb justkui peavarjuna. Mures vallarahvas nõudis selgitusi vallavalitsuselt ja RMK juhtkonnalt. Antsla gümnaasiumi nimel kaitses toona õpperaja juhendaja ja loodusfotograaf Janek Joab. Lageraie korral oleks nullitud ära kõik eelnev laste poolt tehtud töö. Oma väljütlemistes ta rõhutas, et ega RMK vastu väga võidelda ei saa, nemad teevad ikka mida õigeks peavad ja tahavad. Kuulub ju maa neile. Küll aga on kahju Kasumetsa liigirikkast metsast ja selle eest tasub vastu astuda.

Lageraie alla minevas metsatukas olid tõesti 120 aasta vanused kuused, kuid seal oli lisaks ka teisi palju erinevaid kooslusi. Näiteks võis kohata must- ja laanerähne, kellele õpilased puutöötnnis pesakastid meisterdanud ja üles pannud. Samuti liigub ringi palju loomi. Lisaks on kooliga seotud MTÜ Märkjajad paigaldanud puude külge sildid, et huvilised saaksid ka ise uurida, millised puuliigid seal kasvavad. Metsamehi need argumendid siiski ei veennud. Vallarahvale tuldi siiski niipalju

vastu, et neil lubati punase lindiga ära märkida puud, mida kindlasti ei tohiks maha võtta. Lint anti loodusfotograaf Janek Joabi kätte. Küll aga pidid lapsed maha võtma ülespaigutatud pesakastid.

Puude mahavõtmine 2019. aastal polnud ainuke, mis häiris Kasumetsas tegutsevaid loodusõpru. Vallavalitsuse ja looduskaitsjate arvamusel lahkesid ka 2015. aastal, kui Kasumetsa äärest kergliiklusteed tehti. Toona paluti tee äärde alles jätta võimsatest lehkest koosnev allee. Vallavalitsus aga ei pidanud seda võimalikuks. Üks lehkest mahavõtmise põhjendus oli see, et teed oluaks ebamugavam ehitada, samuti häirivat mõningaid kodanikke puudelt maha puudenevad okkad.

Aastad lähevad. Kasumetsa terviseradade kasutamisevõimalused muutuvad aastast aastasse järjest paremaks ja enamkasutatavamaks. Nii näiteks 2020. aasta suvel märgistati Kasumetsas maha ka korralik rattarada. Suviti käiakse Kasumetsa radadel jooksmas, jalutamas, kepikõndi tegemas. Nüüd on võimalus metsas liikuda maastikuturritel. Lumistel talvedel on rajad klassika- ja uisustiili sõitvate suusatajate päralt.

Ülar Morel on Kasumetsa terviserada hooldanud kümme aastat

Kalle Nurk

Antslas, Riigimetsa Majandamise Keskuse aladel Kasumetsas, on terviserada, mis iga-aastaselt leiab üha suuremat ja laialdasemat kasutamist. Paljud ei teagi, kes tagab igapäevase raja korrasoleku ja mis on tema missiooniks.

Kasumetsa terviseraja meiser Ülar Morel (1976) on sündinud ja üles kasvanud Antslas ning on kahe poisi isa. Tema jaoks on oluline, et inimesed rohkem tegeleksid tervisespordiga ja kasutaksid aktiivsemalt olemasolevaid spordirajatisi. Esimesed eluaastad möödusid Ülaril nel teisel pool raudeed suures punases majas, hiljem EPT ridaelamus Tehnika tänaval. Ema töötas Antsla TUs müüjana, isa EPT Antsla osakonnas väikebussijuhi. Väikse poisina sõitis Ülar tihti isaga kaasas ja sai hüüdnimeks Väikebussijuht. Lõpetades Antsla gümnaasiumi (1994), proovis õpinguid jätkata Tallinna Polütehnilises Instituudis. Konkurssi ta ei läbinud ja kooli sisse ei pääsenud. Tagantjärele mõeldes arvab Ülar, et võibolla oli selline saatusenõok isegi hea. Tema jaoks pole ikkagi ette nähtud suurlinna elu, mida tõestasid paar töökuud Tallinnas. Kiiresti mõistis, et oli teinud vale otsuse. Ka ei leidnud oma hobidele rakendust. Nii naaseski tagasi sünnilinnas Antsla ja asus tööle Kagumerki. Enamuses „Väikebussijuhi“ töökaaslastel on samad, kellega koos isaga lapsepõlves aega veetis. Oma tööd peab ta vaheldus-

rikkaks ja on väga rahul.

Kuni 20 eluaastani Ülar spordist suurt lugu ei pidanud. Elades Tehnika tänaval, kus naabripoisteks spordilembelised Priit ja Janar Fomatškin ning nende onupoeg Talis, tärkas temaski huvi koos nendega vabas õhus sportida. Ta hakkaks algul jooksmas käima ja peagi sporditi koos. Talvel sõideti suusarajad sisse ning nautiti talvemõnuseid. Aeg lendas linnutiivul. Naabripoistid läksid laiali igauks oma uude ellu. Maha endast jätsid nad talle aga spordipisiku. Suusatamise asemel hakkas ta huvituma jalgrattasõidust. Tulid uued huvikaaslastel ja koos hakati käima isegi võistlustel.

Mõte asutada Hauka Veloklubi sündis Võru rattarallil. 2009. aasta suvel, ühe Võru rattaralli järgselt suppi süües ja hapukurki peale hammustades, vaadati koos Meelis Oja ja Indrek Ladvaga ümberringi koonidise särkides rallisõitjaid. Natuke kade meel tekkis, et neil oma tiimi pole. Otsustati järgmisel aastal tulla võistlustele oma meeskonnaga. Samal aastal oli vallas ka mitu soosivat tegurit, mis aitasid kaasa uue MTÜ tekkele. Antslakate hulgas oli nimelt Kannimäede tiim. Nende suguvõsa on vallas tuntud mitte ainult töökuse, vaid ka sportlike näitajate poolest, sealhulgas rattasõiduga. Samuti alustati oktoobri kuus terviseraja tegemisega, kus Ülar ise innukalt kaasa löi. Nii registreeriti 25. novembril 2010 mittetulundusühing Hauka Veloklubi, mida asusid vedama mõttealgatajad.

Esialgne MTÜ oli loodud selle eesmärgiga, et endal oleks, kus käia ja midagi kogukonda panustada.

Ülar Morel meenutab esimest talgupäeva terviserajal. Selleks ajaks oli traktoriga jõutud rada sisse lõigata. Nende ülesandeks oli okste kokkukandmine, kusjuures kohati tuli tööd teha vees. Praegu näiteks ei kujuta ettegi, et terviseraja sünni alguses mõni rajalõik vee all oli.

Kuigi MTÜ põhisuund oli võetud rattasõidule, millest nimigi Veloklubi, hakati tallama teist rada.

Rattatuurid Antsla vallas juba toimusid. Tuli välja mõelda midagi teistsugust sportlikku ala. Kuna talv ukse ees, sündiski Antsla vallas uus spordisari – Suusad lumme. Oli ka teada, et kevadeks lumi kadunud. Mida teha ülejäänud aastaajaga. Kogemused on näidanud, et kui saad inimesed juba kodunt välja ja neile ettevõtmine meeldib, tulevad nad uuesti ning haakuvad ka teiste ettevõtmistega. Lahendus leiti kolmikürituses – suusatan, sõidan rattaga ja jooksen. Ühel aastal viisid nad vallas kevadest sügiseni läbi jooksusari. Toona joosti erinevatel etappidel Kailal, Kobelas ümber järve, Tsoorus Tarkusepäevajooksul. Jooksusarjale pani punkti Võrumaal alanud samalaadne sari. Ega ise ja teisedki igale poole jõua ning samuti pole mõtet asjade dubleerimisel. Vaekaus langes teha pigem paar suurt üritust, kui hästi palju väikseid. Vanad mõtted polnud maha maetud,

kuid nende tegemiseks ei napinud enam aega. Samuti võttis Hauka Veloklubi suuna väljuda Eesti kaardile ja astuda Eesti Spordiliidu liikmeks. See kõik sundis Ülar Morelit tõmbuma natuke tahaplaanile ja 2016. aastal loobus Hauka Veloklubi juhatuse liikme kohast.

Ta pigem tegutses väiksema pundiga. Tema arvates suures seltskonnas läheb asi laadaks ja siis on rohkem juttu kui tegusid. Kolm-neli inimest oleks normaalne. Küll aga on võistlusi suure rahvaga lihtsam teha.

Ülarile meeldib peale töö ka midagi muud teha, millele panustada. Nii ongi ta leidnud endale kinnisväljundiks terviseraja. Üks asi on, kus ise saaks käia. Teisalt mõtleb ta ka oma lastele, et neilgi oleks kuskil käia ja ka järgnevale põlvkonnale. Ta teab, et piirangute pärast terviserajaga suuremaks minna ei saa. Kui aga oleks enda mets, siis saaks veel väga palju ära teha. Praegu oma inimestele piisab 2,2 kilomeetrisest rajast, aga võiks olla ka viie kilomeetrine rada. Siin Kasumetsas on peidus palju võimalusi. Näiteks metsasihtidest ja kitseradadest võiks välja kooruda matkarajad. Praegu kulgeb asjaajamine nõnda, et tekkinud mõte edastatakse Kurmet Mürsepele või Liana Neevele, kes siis valatasandil asju edasi ajavad. Kui aga Kasumets oleks valla maa, oleks kindlasti palju rohkem võimalusi midagi ära teha. Kuid raja hooldajatel selleks aega ja volitust pole. Tundub, et vallas hetkel sellist inimest polegi, kes

Ülar Morel Aasta tegu 2012 tunnustust vastu võtmas.

Kasumetsa puhkeala arenguga otseselt tegeleks.

Ülar Morel peab Kasumetsa rajameistri ametit oma vabast ajast. Talvel lume korral sõidab ja hoiab korras suusarajad, suvel paaril korral kuus puhastab rajad heinast, sügisel pealekasvanud võsa emaldamine ja muud ettevalmistused talveks. Et seda kõike jõuda, tuleb osata oma aega planeerida. Peamiselt teebki Ülar rajakorrasust peale pühitööd. Kui aga talveõudel

on kõvasti lund tulnud ja tuisanud, tõuseb ta varakult ning sõidab rajad sisse enne tööleminekut. Ta teab, et päeval soovivatke rajal suusatamas käia. Mahukamate rajatööde korral tulevad appi klubikaaslastel ja tehakse töid talgukorras. Väga paljud inimesed on tänulikud Ülar Moreli vabatahtlikku tööga valla elu mitmekesistamisel. Teda on üles seatud valla Aasta pere- ja kohaliku elu edendaja nominendina.

Anti suusatreeningud Antslas teevad lapsed õnnelikuks

Kalle Nurk

Anti Saarepuu on sündinud 26. märtsil 1983. Suusatamisega on ta väga tihedalt seotud olnud 37 aastat. Võib öelda, et kogu nende pere elabki suuskadel. Ema Hille (1961) alustas suusatajakarjääri kümneaastase Võru tüdrukuna Maret Lukini käe all, jõudis noorsportlasena Nõukogude Liidu paremiku ja täiskasvanute seas Eesti meistrivõistluste medaliteni. Ta on töötanud Võru Spordikoolis treenerina ligikaudu 35 aastat. Isa Aivar (1957) tuli Eesti meistrivõistlustel teate-suusatamises 1978. aastal hõbedale ja 1981. aastal pronksile. Suusatreenerina töötas ta Võrus 1990. aastate keskeni. Kuna mõlemad vanemad olid suusatreenerid, sai kuu aega kõndimise selgeks õppinud Anti juba kümnekuusel suuski proovida, viibis koos vanematega suusalaagrites ja alates 8. eluaastast alustas suusatreeningutega Hille Saarepuu, Jaanus Teppani ja Mati Alaveri käe all. Anti Saarepuu on Eesti meistrivõistlustel 2000–2014 individuaalselt saanud 3 kuld-, 2 hõbe- ja 4 pronksmedalit ning teatesõitutes 4 kuld-, 6 hõbe- ja 3 pronksmedalit. Aastatel 2005–2014 kuulus ta Eesti koondisse. Ta on osalenud Maailmameistrivõistlustel 2005 Oberstdorffis (4x10 teatesõidus 9. koht, teatesprindis 10. koht), 2009 Liberecis (vabatehnikasprindis 7. koht) ja 2011 Oslos (vabatehnikasprindis 34. koht). Osalenud on ka kahtedel olümpiamängudel 2006 Torinos (vabastilisprindis 8. koht) ja 2011 Vancouveris (klassikasprindis 42. koht.) Anti Saarepuu oskas võistlustel endast niipalju välja käia, et paljudel kordad viimaseid sadu meetreid hiljem ei mäletanud. Arstid on öelnud, et ta suutis pingutada rohkem, kui keha selleks valmis oli. See oli ka üheks põhjuseks, miks 2014. aasta aprillis lõpetas Anti tervislikel põhjustel sportlaskarjääri. Ise ta selgitab loobumist: „Oleks võinud edasi teha, aga siis oleksid tulemused ka tagasihoidlikumad olnud. Teda see ei rahuldanud ja motivatsioon hakkas langema. Kui oled saavutanud mingi taseme ja seda enam ei suuda, siis see pole enam see ja tuleb valida teine tee. Kehale tuleb anda puhkust ja elada muud elu.” Pärast paari vaheaastat järgnesid neli treeneriaastat Eest koondise juures. Ta on tegutsenud MTÜ Team Haanja treenerina ja nüüd juhivad Haanja Puhke- ja Spordikeskust.

Anti Saarepuu öde Kertu (1988) on Eesti meistrivõistlustel võitnud suusatamises teatesõitutes 2 kuld-, 3 hõbedat ja 1 pronksi, vend Asko Saarepuu aga töötab Võru Spordikoolis praegugi murdmaasuusatamise vanemtreenerina.

2017. aasta oktoobrist algasid Antslas koolilastele suusatreeningud. Esimesel aastal oli õpetajaks Kaija Vahtera ja 2018. aasta sügisest Anette Veerpalu. Mõlemad juhendasid aastakese ning pidid lõpetama seoses õpingute ja isikliku

Anti Saarepuu.

eluga. Hoog oli sisse lükatud ning vald otsis selle jätkamiseks väljapääsu.

Anti Saarepuu räägib, et tema Antslase sattumine oli juhuse läbi ja ta on sellepärast väga tänulik. Siin on toredad lapsed ja lapsevanemadki väga tublid. Ta ei tea, kas soovitajaks oli spordiklubi või keegi teine. Igatahes Antslas sai ta Merle Tombakuga kokku, vesteldi võimalustest ja sõlmiti koostööleping. Treeningud toimuvad aastaringsetel kahel korral nädalas. Esimesel aastal lumepuuduse tõttu saadi suusad alla ainult paaril korral. Mängiti palli, tehti tasakaalu- ja koorinatsiooniharjutusi, joosti, matkati, orienteeruti, hüpati kaugust, suvel sõideti suusarollerit. Ühesõnaga absoluutselt kõike. Treeneri jaoks on tähtis, et oleks võimalikult palju liikumisi ja just õues. Ruumis toimuvad treeningud ainult lausvihma, lörtsi või suure pori ajal. 99 % treeningajast ongi viibitud väljas. Anti Saarepuu räägib, et lapsed on niigi päevad läbi koolipingis ja õhtuti teleka taga või arvutis. Seepärast peavad nad palju liikuda saama. Mõõdunud ja sel suvel ning sügiselgi oldi laagris. Kui esimesse laagrisse tuli 5-7 õpilast, siis teisel korral juba 20 last. Algul vanemad kartsid, et kuidas lapsed hakkama saavad. Ütlesin, et lapsed saavad ikka hakkama, kui vanemad nii palju ei muretseks. Kõik lapsed on väga tublid ja neile tuleb võimalust anda. Lõppkokkuvõttes oligi nii, et pärast laagrit polnud kuulda ühtegi probleemi ja ükski laps ei läinud ka varem laagrist ära. Lapsed peavadki õppima natuke iseseisvumist. Spordilaagrid annavad väga suure elukogemuse, kaasavara ja oskuse iseendaga hakkama saada. Laagris muidugi ka aidatakse, aga seal peab ise enda eest väljas olema. Õpid enda

järele asju ära panema, koristama. See on sportimise teine pool, kus kogetakse eluks vajalikke teisi elemente. Paljudel kodus tehakse kõik ette-taha ära. Laagris harjuvad lapsed kiiresti režiimiga. Neid ei pea enam tagant sundima, peetakse lugu öörahust. Anti meenutab oma aegu, kui algul ei saanud temagi aru, miks lõuna ajal peab tunnikese magama. Kolmas päev oli kõik selge, kui vajalik ja väärtuslik on laagris lõunane puhkepaus. Muidugi tahab Anti, et lapsed õpiksid eelkõige suusatama ja seda on see talv alates jõuludest ka võimaldanud.

Anti Saarepuu kiidab terviseraja häid radasid. Paaril korral on treeninguid Haanjas ki tehtud. Kui mõni õpilastest

jõuab nii kaugele, et hakkab võistlustel käima, on väga positiivne. Üks poistest on juba osalenud üle eestilistel võistlustel. See aga pole omaette eesmärk. Eesmärk on, et lastel oleks tore ja nad tuleksid trenni. Praegu ongi lapsi koos juba 30. Tundub, et lastel on väga-väga äge. Nii see, et lastele meie tegemised meeldivad kui ka see, et kedagi neist trenni ei pea sundima. See läheb mulle väga korda. Seega on tehtud midagi hästi. Mõnikord lapsed imestavad, et kas tõesti trenn juba läbi. Suusatreeningute ajal pole üles kerkinud tahet ruttu ruttu koju minna.

Anti Saarepuu peab suureks edusammuks sedagi, et koos lastega on vanemadki taas panipaigast oma suusad välja toonud. Tavaliselt on nii, et vanemad teevad midagi ja enda tegevusse kaasatakse ka lapsi. Nüüd on ilmnunud mitu head näidet, kus vanemad toovad lapsed trenni ja ise ka samal ajal sõidavad suuskadel. See on väga positiivne, kui vanemad hakkavad rohkem liikuma ja võtavad lastest eeskujut. Tore vaatepilt oli, kui Hauka Veloklubi korraldatud „Suusad lumme” võistlussarjas vanemad koos lastega võidu sõitsid. Anti suusatreeningutel Antslas ja Hauka Veloklubil on välja kujunenud väga hea koostöö.

Anti Saarepuu põhitöökohaks Haanja Puhke- ja Spordikeskus. Talvistel perioodidel on 12. tunnised tööpäevad normaalsed. Tihti juhtub sel ajal sedagi, et kui tema kodus on, siis pere magab. See tähendab seda, et vara tööle ja hilja koju. Lisaks põhitöökohale on ta võtnud endale täiendavalt juurde nüüd ka kaks treeninggrupp - üks Antsla lastele ja teine Võrus harrastajatele. Kaks päeva nädalas kulubki nendele. Tema poole on pöördunud teisedki sooviga avada suusatreeningrühm. Kahjuks on ta praegu pidanud neile „ei” ütlemale. Varajase tõusmise ja tööle hakkamise osu on suutnud

venitada küll ööpäeva pikkuseks 25 tundi, kuid veel ühte tundi ööpäeva on raske kusa-gilt võtta. Kuid samas annab lootust: „Kuid mine tea!”. Tal on heameel, et ka pere arvestab tema suusatamisioskuste edasiandmisega pühendumisega. Pere suhtes on olukord praegu minevikuga võrreldes isegi leebem. Eesti koondise juures treeneriks oleku ajal oli ta kodus kolm nädalat kuus ära. Siis oli talle küll mõista antud, et miks sa üldse koju tuled?

Anti Saarepuu laeb suusatreeningute andmisega endasse energiat. Antsla suusatreeningutele ei sõida ta mitte raha pärast. Tema üheks peamiseks sooviks on, et ka sinise kandi lastel oleks laiem valikuvõimalus liikumisega vaba aja veetmisel. Teiseks põhjuseks aga saada emotsionaalse vaimuga uut positiivset laengut. Koos lastega veedetud päeva lõpus tunneb ta endas treeningupäeva algusega võrreldes energiat rohkem olevat. Ta räägib, et endast antule saadud tagasiside on vaimule olnud väga hea. Kui lapsed ja nende vanemad on selle kõigega rahul, on väga hästi. Kaks aastat tagasi alustas treeninguid seitsme lapsega, siis 15, siis 20. Sel sügisel tuli juurde veel 12 last ja nii ongi praeguses treeningrühmas 30 last. Lahkunud on paar last seoses õpingutega Nõo koolis ja üks lõpetab 12. klassi. Kaks aastat tagasi alustanud seitsmest lapsest on kõik alles. Lapsi tuleb järjest juurde, sest neil on äge ja põnev. Õpetaja kirjutas talle, et oli esimese klassi lastelt küsinud „Mis teeb sind õnnelikuks?” Ühe lapse vastus oli olnud: „Anti suusatreeningud teevad mind õnnelikuks.” Kui juba sellist tagasisidet saad, siis näitab, miks lapsi juurde tuleb. Eks treeningul ole mõni sellinegi laps, kellel kombeks teha rumalusi ja lollusi. Samas on nad väga head lapsed. Anti on suutnud treeningutel korra maksma panna. Kehtib reegel, et kui lapsed peavad lugu tree-

nerist, siis austab treener ka neid ja lapsed on selle omaks võtnud.

Anti Saarepuu hindab kõrgelt Antsla valla suhtumist spordisse. Väliselt paistab temale, et Antsla on väga sportlik vald, kus toetatakse sporti väga hästi. Ta on teadlik siinsest korvpalli-, jalgpalli- ja kergejõustiku tegevuse olemasolust. Detsembris oli ta kutsutud vallavalitsuse vastuvõtule, kus anti üle hea juhendaja auhind. Sellise tunnustuse osaliseks sai tänu väga oskuslike juhendamisele, kes näeb noortes nende võimekust ja andeid, motiveerib ja innustab noori oma võimeid kasutama. Oma innukuse ja positiivsusega nakatades osalema nii noori kui ka lapsevanemaid. Treeneri, laste ja nende vanematega hea klapp soosib lapsi käima nii treeningutel kui ka Anti korraldatud laagrites. Tunnustust vastu võttes ta tunnistas, et Antslas on lahe kogukond. Kuldre ja Antsla on nagu üks pere, kus trennis ei näe kiusamist. Vald on oma tööd väga hästi teinud. See ongi väikse koha fenomen. Ka vanemad on rohkem liikuma hakanud. Võib-olla suure kohas ta ei juhendakski lapsi. Siinne energia ja aura on hea ja võimas.

Anti Saarepuu arutas detsembri kuus vallaametnikega terviseraja tulevikku. Ta hindab radade olukorda väga heaks. Siin saab ka suvel treeninguid väga hästi läbi viia. Siinne kolme kilomeetrine rada on sellele kohale täiesti piisav. Lisaks on ju veel ka kergliiklustee sportimise võimaluse mitmekesistamiseks. Tulevikku vaadates võiks olla ka kunstlume tekitamise võimalus, aga see on väga kallis ettevõtmine. Ühe ringi lume all hoidmiseks piisab täiesti ühest kahurist. Kõige pealt tuleks aga ära lahendada vee probleem. Lumekahur vajab 400 liitrit vett minutis. Õigem oleks veevõtuks tiik kaevata, aga vald pole terviseraja aluse maa omanik.

Valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord paneb nii taotlejale kui ka otsustajale suurema vastutuse

Raivo Vallner

Valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse andmisel on pikk ajalugu. Alguks oli see rohkem poliitiline, sest otsuse kellele ja kui suures ulatuses raha eraldada langes Vallavolikogu Haridus- ja kultuurikomisjon. 23. märtsil 2010 kinnitatud Antsla Vallavolikogu alalise Haridus- ja kultuurikomisjoni põhimääruses seisab, et komisjoni üheks ülesandeks on vallavalitsusele ettepaneku tegemine haridus-, kultuuri- ja sporditegevuseks vahendite eraldamine MTÜ-de toetamiseks. Peale 2013. aasta kohalike omavalitsuste valimisi võttis vallavalitsus ohjad oma kätte. Komisjoni poolt tehtud rahade jagamise ettepanekutele ilmused vallavalitsuse korrektiivid. Järgmise aasta 30. septembril 2014. määrus nr 15, võeti Antsla Vallavolikogu poolt vastu uus „Antsla valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse andmise kord“. Kui varasemalt võis taotlusi esitada aastaringelt, siis vastuvõetud korra alusel sai seda teha nüüd kahel korral aastas. Kuus aastat tagasi kuulus MTÜdele jagamisele 12 600 eurot. Nii nagu uued süsteemid ikka, vajab seegi kord peagi muutmist. 16. veebruaril 2016. aasta määrusega nr 5 pidid edaspidi aruandjad täpsemalt ära näitama saadud vahenditega tegevuse elluviimist, millisel määral oli tegevustesse kaasatud partnerid ja kui suur oli omaosalus. Selle parandusega loodeti saada kätte informatsioon, mis lihtsustaks järgnevatel perioodidel toetuse eraldamist. 27. jaanuaril 2017 täiendati taas sama korda. Seekord liigitati toetused tegevus- ja projektitoetusteks. Tegevustoetusega toetati ühenduse tegevust ja arengut, eesmärgiga säilitada või tõsta ühenduse võimekust. Projektitoetus jagunes omakorda üritustoetuseks, vallavalitsuse avalik projektitoetuseks ja noorteprojektideks.

Peale Antsla ja Urvaste valla ühinemist tühistas vallavolikogu 23. oktoobril 2018 määrus nr 27 kahe valla varasemad korrad ja vastu võeti uus, valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord. Uus kord võimaldas ühendusele tegevustoetust määrata maksimaalselt kolmeks aastaks, et see saaks kokkulepitud perioodiks teatavat finantsilist stabiilsust ning võimalust keskenduda oma põhitegevuste elluviimisele. Varasemale üritustoetusele, vallavalitsuse avalik projektitoetusele ja noorteprojektidele lisandusid veel kultuuri- ja spordivaldkonnas tegutsevate noorte toetus ning kaasfinantseeringu toetus.

Esmakordselt toodi korras välja tegevuste toetamise ülempiirmäärad: ühekordse ürituse või tegevuse toetuse puhul 1000 eurot, noorteprojekti toetusel 200 eurot, noorte kultuuri- ja sporditoetusel 400 eurot. Kord nägi ette, et valla ametiasutuse hallatavat asutust ega valla ametiasutuse hallatava asutuse huvi- või spordiringi, kultuurikollektiivi, stuudiot, treeningrühmi ei toetata.

Karmimaks muutusid ka tegevustoetuse ja üritustoetuse taotluse esitamise võimalused. Avaldus pidi olema esitatud esimeseks novembriks järgneva aasta kohta. Kaasfinantseeringu taotlus pidi vallavalitsusele laekuma hiljemalt ühe nädala jooksul alates põhiraastajale esitamisest.

Noorteprojekti ning noorte kultuuri- ja sporditoetuse taotlusi tuli esitada vähemalt üks kuu enne taotluses kirjeldatud tegevuste elluviimist. Teraselt pidi edaspidi raha kasutaja jälgima nüüd ka kulutuste tegemise kuupäeva, sest aruanne pidi olema esitatud ühe kuu jooksul pärast viimase toetusega seotud kulutuse tasumist. Traditsiooniliselt kasutatakse aruandluse esitamise tähtaja juures ürituse toimumise aega või siis raha kasutamise perioodi. Miks aga oli vaja võtta tähtaja aluseks viimase kulu tegemine, jääb küll arusaamatuks. Selline nõue teeb olukorra mõttetult keerulisemaks nii aruandjale kui ka kontrollijale. 2018. aastal vastuvõetud kord vähendas haridus- ja kultuurikomisjoni otsustamise rolli, sest komisjoni liikmete hindamise alla ei kuulunud enam noorteprojektide ja kaasfinantseeringu taotlused.

Vallavolikogu 2020. aasta 10. augusti istungil võeti taas vastu uus Antsla valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord (määrus nr 12, mis jõustus 17.08.2020). Uues korras asendati tegevustoetus arengutoetusega. Arengutoetus on taotleja võimekust suurendav

toetus, mida Antsla Vallavalitsus eraldab selleks, et koostöös ühendusega saavutada oma arengukavas püstitatud strateegilised eesmärgid. Arengutoetuse raames rahastatakse ühenduse igapäevategevustega seotud kulusid, mis on vajalikud organisatsiooni arenguks ja toimimiseks. Projektitoetus jagati nüüd omakorda ürituse või ürituste sarja (vähemalt kolm samataolist üritust aasta jooksul) toetus- ja noorte projektitoetus. Taotleja võib abikõlbliku perioodi kohta esitada ühe arengutoetuse, kuni kaks ürituse ja ühe ürituse sarja toetuse taotluse. Taas muudeti ülempiiri. Ürituse toetuse ülempiir on nüüd 1000 eurot, ürituste sarjal 1 300 eurot ning oma- või arengutoetuse ülempiir on 700 eurot. Seekord tegi vallavalitsus küll ettepaneku lihtsustada aruandlust ja välja jätta suurendatud tähelepanu viimase kuldokumendi kuupäevale, aga volikogu esimees tegi ettepaneku see siiski ka uues korras sisse

MTÜde koosolek Tsoorus.

Foto: erakool

kirjutada. Volinikud, ettepanekusse põhjalikumalt süvenemata, kiitsid parandusettepanek ka heaks. Taas võib juhtuda nii, et üritus on veel toimumata, kui juba peab aruande esitama. Samas nõuab aruanne põhjalikku teavet ürituse kohta.

Viimane mittetulundustegevuseks toetuste rahastamise kord loob uues valguses toetusrahade määramise protseduuri. Pärast dokumentide ülevaatamist esitab vallaametnik taotlused vallavalitsuse poolt kinnitatud hindamiskomisjonile. Komisjoni liikmed hindavad ürituse või ürituste sarja projektitaotlusi, lähtudes kinnitatud hindamiskriteeriumidest. Hindamisalal eraldatakse toetused enim punkte saanud taotlejatele. Toetuse saaja on kohustatud kajastama projekti käigus ellu viidud Valla Lehes hiljemalt kahe kuu jooksul pärast tegevuste toimumist.

Vallavalitsus kinnitas 17. septembril 2020. a 2021. aasta mittetulundustegevuse taotluste hindamiskomisjoni koosseisus, komisjoni esimees abivallavanem Kurmet Määrsepp ning liikmeteks Merle Tombak, Kalev Joab ja Tuuli Merimaa.

Komisjoni ettepanek oli jagada 4 MTÜ-le arengutoetust 2 600 euro ulatuses, 14 MTÜ-le projektitoetust summast 9 835 eurot ja 9 MTÜ-le sporditoetust summast 9 570 eurot.

Antsla Vallavalitsuse korraldusega nr 2-3/6 06.01.21 kinnitati hindamiskomisjoni ettepanekul nimekiri, kellele eraldada valla 2021. aasta eelarvest mittetulundusliku tegevuse toetust 18 405 euro ulatuses.

MTÜ Hauka Veloklubi, saades teate raha eraldamise kohta, saatis 10. jaanuaril vallavalitsusele kirja sooviga saada selgitus järgmistele küsimustele:

1. Mis põhjustel on vähendatud Hauka Veloklubi poolt planeeritud ürituste toetussummasid?

2. Kes korraldaks neid üritusi, kui seda ei teeks Hauka Veloklubi, ehk sellest tulenevalt kas

Antsla vallavalitsusel on üldse huvi nende sporditraditsioonide jätkamisel?

3. Milliseid spordiüritusi korraldab Antsla Kultuuri- ja spordikeskus?

4. Kas Antsla vallavalitsusele on oluline vallarahva tervis ja vallarahva sportlike eluviiside harrastamine?

Arvestades MTÜ Hauka Veloklubi pöördumist vallavalitsusele, saatis Külalehe toimetuse vallas tegutsevatele MTÜ-de esindajatele välja küsimustiku, kuidas nemad on omaks võtnud uue rahastamise korra.

Külaleht küsis: Kas olete teadlik valla MTÜde rahastamise korras, kas olete seal raha taotlenud või taotlete ka praegu, kui edukalt on see kulgenud?

Milliseid puudusi näete selles korras ja kuidas hindate viimast 2020. aastal uut vastuvõetud korda?

Kas teil on omapoolne nägemus või soov, kuidas võiks toimuda MTÜde rahastamine valla eelarvest?

Avaldame siinjuures nelja MTÜ esindaja vastused Külalehele:

Helger Kavant – On selge, et kõik MTÜd teevad ägedat asja. Paljud loodavad valla toetusele ning tunnevad pettumust, kui ei saa. Pole aga teada, millest

on MTÜdele määratud summa eelarvesse tulnud. On see protsentuaalne või kas üldse õiglaselt pandud. Aga paraku selline summa on. MTÜ Urvaste Villike on saanud toetust ja jäänud ka ilma. Seda oleks endalgi huvitav teada saada, miks ilma jäeti. Ju oli siis teistel paremad ideed!? Eks raha jagamine ole alati olnud keeruline. Eriti veel, kui jagatav summa väike. Natuke kummuline on aga valla poolt üles seadud eralduse ülempiiri, mis sariürituste korral 1300 ja tavaüritusel 1000 eurot. Pole õige sättida 25 000 eurost projekti kõrvuti 1 500 eurot

maksva projektiga ning neid mõlemaid toetada 1000 euroga. See ei tundu kuidagi õiglase! Võib olla jagatakse mõnele tsipake lahkemalt. Projektide rohkem lahtikirjutamine tooks rohkem selgust raha vajadusele. Ma pole jagamise protokolle näinud. Ka need võiksid avalikud olla. Võib-olla on otsustajad ka ise raha küsijad? Minu sooviks oleks, et summad võiksid suuremad olla, pigem tõstku kontrolli rahade kasutamise üle. Näiteks Villikese teatritalu projektid ulatuvad kümnetesse tuhandetesse. Need on suuremahulised ja kui vallalt saab ainult selle elluviimiseks 1000 eurot, tekib küsimus, kas vallale neid ettevõtmisi pole siis tarvis. Kust peaks tulema siis puudujääv summa? Vald võiks rohkem püüda kaasa rääkida projektide osas, mille idee suurem, kaugemaleulatavam ja valda rohkem tutvustav. Praegu tekib küll tunne, et ükskõik kui palju pingutad, ülempiirist üle ei saa. Võib-olla paigutatakse raha kusagile mujale, mis vallale vajalikum. Eks see ole volikogu rida.

Ruuta Ruttas – MTÜ Vingerpuss on taotlenud valla projektitoetusi ja kaasfinantseerimist ning enamasti toetust ka saanud. 2020. aasta suvel tehtud

muudatuste järel projektitaotlust enam ei taotlenud, sest hindamiskriteeriumide järgi ei suuda väikese küla (väike- sihtrühmaga) üritus enam suurtega konkureerida. Ka on üsna keeruline selgitada, millist probleemi või kitsaskohta näiteks külapäeva korraldamine peaks lahendama või millised on selle jätkutegevused. Arengutoetuse taotluse puhul jääb ebaselgeks, kuidas peaks taotleja suurendama oma võimekust püsikulude katmise abil. Siin võiks pigem küsida, milliseid teenuseid MTÜ pakub kui tal püsikulud kompenseeritakse. Valla tasemel peaks olema

kogukondade ja aktiivsete inimeste toetamise süsteem võimalikult lihtne ja küsimused taotluses selged, et tore mõte ei jääks bürokraatia tõttu tegemata. Vald ei peaks toetuse taotlejal küsima, KUIDAS üritus kogukonda võimestab, sest hoopis vald võimestab kogukondi sellega, kui toetab toredate mõtete elluviimist. Kui toetuse küsimisest loobutakse ja kogukondade ühistegevus väheneb, siis on valla valitsejad valla arengukavas seadud eesmärkidele hoopis vastu töötanud.

Airi Hallik-Konnula – MTÜ Urvaste Külade Selts on rahastamise korra alusel toetust taotlenud konkreetsete ürituste läbiviimiseks ning suure-

mate remondiprojektide kaasfinantseerimiseks. Korda on muudetud veidi paremaks, kuid ma jätkuvalt leian, et näiteks projektide kaasfinantseerimist – eriti, kui see nõuab volikogu otsust – ei peaks menetlema enne, kui põhiraastajalt on tulnud positiivne otsus. Üldjuhul aitab ju vald niikuinii katta selle 10 või 15 protsenti projekti kuludest, kui ülejäänud osa tuleb riiklikest või ELi fondidest. Kindlasti on tähtis vallavalitsust või volikogu teavitada projekti esitamise kavatsusest ning tutvustada projekti sisu.

Leian, et on väga tähtis vallasiseselt kokku leppida, mis on igas piirkonnas need tähtsündmused, mis on end aja jooksul tõestanud ja mille puhul saab arvestada maksimaalse toetusega. Rääkides näiteks Villike teatritendustest, Urbanipäeva laadast või vanaaja jaanipäevast Uue-Antslas, siis need on MTÜde poolt pika aja jooksul sisse töötatud asjad, kus abiks on palju vabatahtlikke, Kultuurkapital, vahel ka kohaliku omaalgatuse programm jmt. Selliste ettevõtmiste puhul oleks kena, kui saaksime arvestada maksimaalse ehk 1000 (ürituste sarja puhul 1300) eurose valla

toetusega.

Lisan siia, et kangesti oleks vaja tegeleda sellega, kuidas igas valla kandis oleks koht inimeste kokkusaamiseks, ürituste korraldamiseks, ühiste unistuste elluviimiseks. Urvestel, Kobelal ja Kaika kandil on vedanud, et vallal olid olemas sobivad hooned ja aktiivsed külaseltsid. Aga kuidas (taas)luua kohaliku elu edendamise pesa Vaabinasse, Vana-Antslasse? Hoone haldamisega seotud kulude katmisel ei ole MTÜde toetamise korrast abi, vaid siin tuleb valla ja külaseltsi vahel sõlmida eraldi lepingud. Muidugi võiksid kõik külakeskused olla ka valla allasutused, aga elu näitab, et MTÜd saavad avalike teenuste pakumise hakkama oluliselt kasinama rahastuse juures. Samas ei peaks väiksem rahastus olema iseenesestmõistetav, vaid lähtuma hoonete reaalsusest remondi- ja ülalpidamiskuludest ning pakutavate avalike teenuste sisust. Urveste seltsimajas oleme algusest peale võtnud suuna ise täiendavate vahendite teenimisele ehk kogukonnaettevõttele. Samuti on osad ruumid käsitöömeistrite päralt, et käiku saaks võetud ka see osa vanast koolimajast, mida avalike teenuste pakumiseks tingimata vaja ei ole. Seltsimajas asub ka valla allasutusena töötav raamatukogu.

Jaanus Pruuli – Olen enam-vähem kursis taotlemise korraga ja taotleme toetust vallaelanikele (eelkõige just noortele ja lastele) suunatud spordivõistluste korraldamiseks – Suusad lumme, suusavõistluste sari, Antsla rattatuur, Kaika rattamaraton (üle-eestiline maastikurattavõistlus, kus osalevad rattamaailmas väga tuntud nimed Caspar Austa, Rein Taaramäe, Josten Vaidem). Viimase toetuste jaotamisega ei jäänud rahule ja andsime sellest ka vallavalitsusele kirjalikult teada.

Toetamise kord iseenesest on hea, kuid kuidas komisjon taotlusi hindab ja ettepanekuid vallavalitsusele teeb, on iseasi. Kas komisjon jälgib piisavalt toetamise põhimõtteid – et eelistatud on vähemalt kolmel aastal edukalt korraldatud ja osavõtjaterohkelt läbi viidud traditsioonilised üritused või ürituste sarjad, et eelistatud on ka teistest fondidest lisavahendeid küsivad taotlused, et toetus on küsitav valla arengukavas ja tegevustes eelistatud tegevuste tarbeks, kas komisjon on erapooletu (Selle aasta komisjoni liikmed olid seotud nii mõnegi taotlusega ja oleksid pidanud end taandama komisjonis hinnete andmisel). Oleme aru saanud, et jagamisel mängis oma osa poliitika ja jaotati kõigile midagi. Hindamiskomisjonis peaks olema esindatud kõik valdkonnad (meie hinnangul polnud selle aasta komisjonis ühtegi spordivaldkonna eest seisjat).

Olen arutanud juhatusega ja leiame, et toetuste jagamisel kõige arvestamiseks küsimuseks peaks olema see, mida vald selle toetuse andmisega kasu saab ja kas vallal on sedasorti tegevust vaja? Kas selle toetusega korraldatakse üritus, mis kaatab puudujäägi valla kultuuri ja/või spordielus? Kas selle toetusega saab vald endale positiivset kuvandit juurde ning tähelepanu laiemalt? Kui suur on kasusaajate arv? Kui visata nüüd õhku väga julge väljaütlemine, siis kas ja kui palju peab vald üldse toetama MTÜsid? Vald võiks kaardistada tegevused ja üritused, millega vald ise ei tegele või millistest üritustest/tegevustest on neil puudus ning seejärel toetab just seda konkreetset tegevust, mille järel vallal endal puudus on, millist valdkonda on vaja enam aktiveerida.

Valla elarvest mittetulundustegevuse toetamise põhimõtteid on vallavolikogu poolt viimasel kümnendikul muudetud pea iga paari aasta tagant. Ometi pole saavutatud seda kõige õigemast, sest keerukust, teadmatust, umbusku, rahulolematust on õhus tunda päris palju. Võib-olla saab seda parandada ilma korda muutmata, kui komisjon moodustada laiapõhjalisem kui tänane, sisuliselt vallaametnikest moodustatud komisjon. Komisjoni töösse võiks olla kaasatud lisaks vallaametnikele volikogu kultuuri- ja hariduskomisjoni, MTÜde, külvavemate, kultuuriasutuste, spordivaldkonna ja noortevolikogu esindaja. Samuti hoiab subjektiivsuse ära hindamisprotokollide avalikustamine.

Kui kellelgi on mõtteid ja ettepanekuid mittetulundustegevuse toetamise korra muutmiseks läbipaistvamaks, kirjutage julgelt minule. Minu e-maili aadress on raivo.vallner@gmail.com, ajame üheskoos Teiega õiget asja ja seda kindlasti läbipaistvuse ja paremuse poole.

Hoidkem ennast ja oma lähedasi!

Kuidas teha kultuuripoliitikat?

Oudekki Loone

„Vajatakse ignorant, sest kultuur teeb kriitiliseks ja kriitika teeb vabaks“ – kohtusin selle mõtte teraga esmakordselt ühel 2008. aasta Bologna linnas toimunud meelevaldusel hariduskärbete vastu. Hiljem sain teada, et seda võib näha pea igal Itaalia tänavaprotstil, Facebookist kõnelemata. Pean oluliseks oma riigikogu liikme ja vallavoliniku töös alati rakendada seda, mida ma ise olen tänavapoliitikas õppinud ja mida meelevaldustel kaasa võtnud – olgu möödunud sajandi kaheksakümne aastate fosforiidimeelevaldused Tartus või siis 21. sajandi töötajate protestid Roomas.

Olen veendunud, et kultuuripoliitika eesmärk on inimestele paremaks saamise võimaluse andmine. Kriitilise mõtlemise vahendite pakkumine. Kultuur ei ole lihtsalt meelevaldus ega kultuuritegijate ajaveetmisvorm, sest parasjagu midagi paremat ei viitsi peale hakata.

* Kultuur on see, mis inimesest teeb inimese ja eristab päris inimest neoliberaalsest monstrumist, kes müüb tööjõudu ja tarbib vaba aega.

* Kultuur on see, mille kaudu igaüks annab omaenda isiklike teadmiste ja oskuste kaudu kullukese juurde kogu inimkonnale. Selleks, et midagi juurde anda, tuleb aga olemasolevat tunda, tuleb suhelda teistega.

Arvamus, mille oleme lihtsalt üksi välja mõelnud ja arvamus, mida oleme vastakuti pannud teiste täiesti teistsuguste lähenemiste,

faktide ja väärtustega, on sügavalt erinevad. Lähikaalutud arvamus annab meile inimesena rohkem ning võimaldab ühiskonnale rohkem anda. See ongi kriitika, mis teeb vabaks: inimene ei võta mõtlemata omaks seda mida ütleb televisioon, valitsus, kirikuõpetaja või naabrinaine, vaid kaalub mõistlikult läbi. Kriitika teeb vabaks, vabadus teeb õnnelikuks ja enesekindlaks. Kultuursete ja vabade inimeste ühiskonnas on parem elada, kui barbarite seas ja seepärast peab avalikkus kultuuri kaitsma.

Riigi ja omavalitsuse kultuuripoliitika ei tohi seega lähtuda „kontserdipromootori“ loogikast, kasutades mõisteid toode, turundus, tarbija, läbimüük. See turul müüdava meelevalduse kategooria jätab erasektori pärusmaaks. Avalikul võimul on eelkõige kaks ülesanne. Esiteks, kaitsta kultuurimälu – arhitektuurist filmideni, monumentidest muuseumideni, kirjandusest, tüüpilistest maastikest või toiduretseptidest kõnelemata. Siia alla kuulub ka hariduse ja kunstide edendamine, kindlustamine, et andekad inimesed ennast võimalikult hästi teostada saaksid, sest iga nende uus looming on seesama kogu inimkonnale tükikese juurdeandmine. Teiseks on niisama oluline tagada võimalikult paljudele inimestele kultuuris ja kultuuriloomes osalemise võimalus, et muuseumid ja monumentid poleks asjad iseenesest, vaid oleksid igale inimesele kättesaadavad ja mõtestatud. See tähendab, et avalik võim peab aitama ja toetama iga inimest tema kultuurilistes ja loomingulistes püüdlustes, pakkuma ruumi ja võimaluse eneseteostuseks.

Mõnikord räägitakse neist kahest suunast kui „kõrgest ja madalast“ või „institutsionaalsest ja demokraatlikust“. Arvan, et niisugune vastandamine on vale. Geniaalsed heliloojad ei saa areneda, kui puuduvad külakoored, mis õpetavad muusikaarmastust igaühele. Kui

puudub kuulaja ning vaataja, ei ole loojat, ei ole vajadust ega võimalust sügavuti minna, ei ole millest luua. Ka inimesena vajame mõlemat: ühelt poolt professionaalset täpsust ja uue, senitundmatu kogemist, teiselt poolt aga kuulumist omasuguste hulka, kogukonda. Ka lokaalne kultuur, mis räägib ainult ühe piirkonna mälestuste ja kogemustega on täpselt sama oluline, kui see, mida mõistetakse üle maailma.

Igasugust kultuuripoliitikat tehes ja valla kultuurieelarvet planeerides, tulebki neid mõlemat aspekti pidevalt mees pidada ja kaaluda. Igaühel on õigus saada osa maailma tippkultuurist, ka siis, kui ta elab ühe Euroopa väikeriigi kagunurgas. Igaühel on õigus arendada oma oskusi maksimaalse võimaliku tasemeni. Muidugi, sügavuti minemine, ükskõik milles, võtab aega ja pingutust, ning kõik inimesed ei süüvi võrdset samadesse asjadesse. See toob tihti kaasa pealiskaudsed otsused, et „mis selle tippkultuuriga ikka jännata, nagu-nii ainult paarile inimesele läheb korda“ või hakata tegema Exceli arvutusi, kui palju ühe inimese kohta raha kulutati. Niisugune lähenemine on vale, sest see läheb „kultuuri kui inimeseksolemise sügavama mõtte“ aluselt „meelevalduse“ alusele. Tippkultuuri kättesaadavus toob kaasa selle, et iga ükski panus maailmakultuuri on natukene suurem. See loob olukorra, kus täisväärtuslikku elu on võimalik elada igas kohas, mitte ainult valitud tömbekeskustes. Pealegi – kuidas inimene saab valida, millesse süveneda, kui tal näidet pole? Muidugi, see on ainult üldpõhimõte. Reaalselt tuleb ikka teha valikuid vastavalt nende inimeste huvidele ja soovidele, kes parasjagu vallas elavad. Kõige mõistlikum lähenemine on lihtsalt valla kultuurijuhte usaldada. Saab määrata kindlaks summa, mille raames tippkultuuri edendamine võimalik peab olema. Lisaks muidugi üldine hariduspolitiika,

kultuurimälestiste korrashoid ja kõik muu taoline.

Teist poolt, osasaamist, on lihtsam mõta. Ürituste ja klubide puhul osalevate inimeste arvuga, kuid ka näiteks kooskäimise tiheduse ja pika-ajalisusega. See tähendab, et meie kultuurimajad peavad olema ka kohad, kuhu kõik on huvitava te algatuste ja ideedega teretunud, mis annavad ulualust kõikidele erinevatele loominguliste plaanidele. Kõige keerulisem on siin kindlasti omavaheline konkurents, ehk, nagu mõnikord üteldakse, „kultuurijuhi töö on üks kasside karjatamine“. Lõpuks peab igaühel piimakaus ees olema ja meel hea, isegi siis kui mõned kassid kokku saades kisklema läheks. Avalikul võimul rahastusotsuseid tehes tulebki jälgida mitmekesisust – seda, et kõik valdas tegutsevad aktiivsed inimesed saaksid ühel alusel toetust, toetuste määramise printsiibid oleksid kõigile selged ja võrdväärsed.

Kolmandaks on aga valla ülesanne teatud viisil kogu loominguine elu kuidagi üheks kimbuks siduda, millesse iga siin kasvav laps automaatselt sisse kasvab ning mille abil siia koliv uus inimene „omaks“ saab. Me võiksime näiteks igasuguse Antsla laadale anda ka kultuurimõõtmel. Laat ei pea olema kahepäevane kaubamaja, kellade ja viledega tarbimispidu (ehkki kauplemine peab jääma oluliseks osaks). Kuid laat on ka suurepärane üritus, kus tõsta pjedestaalile kõik meie valla – ja miks mitte maakonna – loojad, väike-ettevõtjad, käsitöötajad, kodukokad ning kõik teised. Miks mitte ehitada programmi avalike aruteludega, kultuurimatkadega, töötubadega, kuid kust muidugi ei puudu ka õhtune rocki- või räpipidu ning võimalus muretult lõõgastava. Teeme laadast kogukonda ehitava kultuurisünnimuse, mis on korraga moodne ja arhailine, kõrge ja madal, ning mis peasi – näitab meile endale ja kogu riigile, kui ägedad me oleme!

Tsooru kevadlaat 2016. aastal.

Foto: Kalle Nurk

Eesti vanaemade ja vanaisade lood ja salatarkused on jõudnud raamatukaante vahele

Kalle Nurk

2018. aasta novembris ilmus Pamela Marani raamat "Eesti vanaemade lood ja salatarkused". Pamela Maranit tuntakse joogaõpetaja ja kirjanikuna. Ta õppis Balti Filmi- ja Meediakoolis (2014-2017) ja 2016. aastast töötab kirjastuses „Kuldnoõbik“. Aastatel 2017–2018 kohtus Pamela väikestes külakohtades ja nurkades üle Eesti saja vanaemaga. Kirjanik uuris, mis on nende pika elu suurimad õppetunnid ja tarkused, aga ka suurimad kaotused ja kahetsused. Kaks aastat hiljem, isadepäeval, esitles ta juba sarja teist raamatut „Eesti vanaisade lood ja salatarkused“. Pamela Maran on meenutanud, et vanaemade lugusid korjates puutus ta kokku nii traagilistele, nii võimsatele ja nii meeletute sündmustega, et otsustas mitte kunagi elus midagi sellist enam teha. 2019. aasta veebruaris televisiooni saates „Hannes Vörno 33 minutit“ ei jätnud Vörno enne teda rahule, kui oli välja pressinud lubaduse kirjutada ka raamat vanaisadest. Ja nii algaski mai kuus teekond mööda Eestimaa vanaisasid. Kohtudes vanaisadega, koges samasuguseid raskusi, mis tal vanaemadest lugusid üles tähendades tekkis. Sel korral oli

Pamela Maran

rohkem kogemusi ja võttis endale abilisid, kes imbusid Facebooki kommuunidesse ja kohalikesse kogukondadesse. Mõnedes maakondades, näiteks Saaremaal ja Võrumaal oli väga raske vanaisasid leida. Maran helistas valda palvega kedagi soovitada, kuid tuli välja, et ka sotsiaaltöötajad ei tundnud eriti oma valla eakaid inimesi. Kirjanik on tõdenud, et neid kohtumisi ei saa mitte kuidagi sõnadesse panna. Ühel õhtul ta tabas, et on loonud kuidagi sideme meie esivanematega, tajudes läbi nende lugude mingit

nähtamatut ühendust kõikide Eesti esivanematega.

„Eesti vanaisade lood ja salatarkused“ raamatu 66st vanaisast kuus elavad Võrumaal. 34. lehele paigutatud Avo Helki, Agu Timmi, Gerhard Einla, Kalju Ilvese ja Jaan Tali hulgast leiame ka 473. leheküljelt Litsmetsa külas elava Ülo Puka elukatumuste loo alguse. Ülo Puka pole see ainuke kord, mil meedia tema üles leiab. Jäi ju ta silma kodukandi Külalehe toimetajalegi, kui 24. oktoobril 2018 ilmus temast väike looke. Jõuda aga sellise ajaloolise väärtusega raamatusse on ülivõimas tunnustusavaldus. Nii Ülo kui ka kõigi teiste 65. vanaisa looga raamatud on olemas kõigis Antsla valla raamatukogudes (va Haabsaare).

Aitäh Pamela Maranile, kes leidis tee ka Litsmetsa külla ning oli nõus meenutama külaskäikude aegu. „Nii vanaemade kui ka vanaisade raamatuga oli keeruline leida kontakte täpselt samadest maakondadest ja üks neist oli Võrumaa. Kui üleskutsetele väga palju vastuseid ei saanud, siis hakkasime tuttavaid läbi helistama. Niimoodi sattusin nägema Ülo lapselapse fotot, kus mees tegeles mesilastega. Ta tundus huvitav karakter ja niimoodi saigi Ülo välja valitud. Litsmet-

sa on mulle vägagi tuttav koht. 2006. aastal mängisin tuletõrjorkestris trumme ja me saatsime laulupeotuld tol suvel mööda Lõuna-Eesti pisimaidki külasid. Mul on siiani veel pilt orkestrist Litsmetsa bussipeatuse sildi all ja nüüd sai siis ligi 15 aastat hiljem sinna kanti uuesti tulla. Kuigi ametlike arvamiste järgi pole Litsmetsa nimi seotud litsidega, vaid on saksakeelne tuletis, siis iseenesest on nimi sedavõrd kõva turismimagnet, mida kohalikud võiksid vabalt ära kasutada. Laske kuhugi metsavahele püstitada alasti naiste skulptuurid, vinnake üles suur silt „Litsmetsa“, ja küll teile rohkem rahvast tuleb kui Joala monumendile Viljandis. Veidrused paeluvad inimest ja miks mitte kodukandi elavdamiseks seda ära kasutada. Mida rohkem saabub turiste, seda enam on põhjust avada söögikoht või suurem pood, seda enam on töökohti ja seda enam põhjust ka noortel tagasi tulla. Selle asemel, et häbeneda ja soovida sama halli staatust nagu sadadel teistel küladel, tasub kaardid enda heaks tööle panna. Soovin kohalikele sirget selga, hullumeelseid ideid ja julgust nendega lõpuni minna. Üleüldse soovin võrumaalastele tervist ja ägedust, sest seal asuvad ka minu juured vanaema poolt.“

Antsla vallas napib lasteaiakohtasid

Kalle Nurk

Möödunud aasta 6. oktoobril rääkis Lusti lasteaja juhataja Jüri Kiidron volikogu haridus- ja kultuurikomisjonis asutuse murekohtadest. Lusti lasteaias on tekkinud olukord, kus sõimerühma soovitakse tuua rohkem lapsi, kui lasteaiakohti pakkuda on. Neid lapsi on püütud suunata Kuldresse, aga praegu on ka seal sõimerühma kohad täis. Kahjuks ei nähtu Antsla valla investeeringute kavast (aastateks 2021-2024) Lusti Lasteaiale vahendeid, et luua üks lasteaiarühm juurde. Praegune vajadus on ka juurde luua üks lasteaiarühm. Vallavanem Avo Kirsbaum kinnitas lasteaja juhataja sõnu, et alates 1. jaanuarist 2021 ootab lasteaiakohti 7 last. Üks võimalus olukorra lahendamiseks on korraldada päevahoid, mille korraldamiseks esitatakse väiksemad nõudmised. On teada, et erasektorit vallavalitsus kohustada ei saa. Samas ei näinud vallavalitsus 2021. aasta investeeringuid planeerides olu-

korra paranduseks omapoolseid võimalusi ette. Lasteaiakohti parema majandamise võimalusena nägi vallavanem lasteaiakohtade kohamaksu kehtestamist. Kui vallas kõik vanemad sooviksid oma lapse lasteaiakohta tuua, tuleks kindlasti üks rühm juurde luua. Volikogu esimees Merike Prätz aga leidis, et väikestele lastele, kes ei lähe sülestki maha, sobiks päevahoid rohkem, kui lasteaiakoht. Teenukse pakkuja ei pea olema erialalt lasteaiakohtade juhataja ja teenust võib osutada nt lapse oma kodus. Arvestades volikogu esimehe väljütlemist, tekib küsimus, kas vald peaks kohtade puuduse tõttu vanematele kinni maksma lapse hoidmise tasu? Makstakse ju valla poolt kinni laste hoidmised teistes lasteaiakohtades ja päevahoidudes. Samal koosolekul volikogu liige Evelyn Tõniste väljendas kurbust, et investeeringute kavast ei ole tõesti kuni 2024. aastani Lusti lasteaiakohti tiiva renoveerimiseks raha ette nähtud. Ometi tehti VUNKI MANO loometalgutel Lusti Lasteaiakohtade seisva hooneosa kasutamise osas mitu ettepanekut. Mõnikord volinikud ei oska eelarvetest välja lugedagi, millisele reale mõni summa on paigutatud. Nii selgitaski Merike Prätz, et Lusti Lasteaiakohtade tiiva jaoks on siiski raha investeeringute kavast olemas, ainult see on sotsiaalteenuste keskuse real. Küll jättis ta nimetamata, kui suur see summa on ning mis aastal sealt reallt Lusti Lasteaiakohti tiiva paigutamata hakatakse. Prätz leidis, et ühe rühma juurdetegevusega kasvavad lasteaiakohtade kulud veelgi ja pikas perspektiivis ei ole seda rühma tarviski. Mida mõttes volikogu esimees pika perspektiivi all, komisjoni koosoleku protokollist välja ei loe. Võib ainult oletada, et ta näeb tulevikus vallas noorte osakaalu ja laste arvu vähenemist veelgi. Selline valla arengu prognoos viib küll kohaliku elu kuristiku servale.

Oktoobrikuu haridus- ja kultuurikomisjonis arutati küll lasteaiakohtade, kuid Lusti lasteaiakohtade juhataja valuprobleem jäi lahenduseta. Et asi tõsine ja püsikummina venitamist ei kannata, näitab selgesti vallakodaniku pöördumine:

„Pöördumine vallavalikogu esimehe ja liikmete poole.

Kirjutati oma murega:

Olen kirjutanud avalduse Lusti Lasteaiakohta, et panna oma tütar (laps saab 1,5 aastaseks jaanuaril lõpus) lasteaiakohta sõimerühma alates veebruar 2021, et minna tagasi tööle. Sõimekohta ei pakuta mitte selles lasteaiakohtas kuhu olen kirjutanud avalduse vaid Kuldre lasteaiakohta. Kuna suurem poiss käib Lusti lasteaiakohtas siis sooviks kohta ikka siia. Kuldre lasteaiakoht ei ole minu elukohale lähim.

Valla- või linnavalitsus peab andma (vanema soovil) võimaluse käia teeninduspiirkonna lasteasutustes kõigile poolelise- kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elu-

koht on selle valla või linna territooriumil ning ühtib vähemalt ühe vanema elukohaga (KELS § 10 lg 1). Poolelise- kuni kolmeaastase lapse lasteaiakohta võib valla- või linnavalitsus asendada lapsehoiu-teenusega, kui vanem on sellega nõus. Kui vanem asendamisega ei nõustu, peab vald või linn tagama lapsele lasteaiakohta.

Ma tean küll, et üks vallavalikogu liige on arvamusel, et me võiks oma põrsaid ise kodus kasvutada, aga kõigil vanematel pole võimalus olla kodus lapsega kuni lapse 3 aastaseks saamiseni. Lasteaiast oma murele lahendust ei saanud, nüüd pöördun Teie poole.

Mis lahendust pakub mulle Antsla Vallavalitsus?

Kadri Krevald”

Tagasisidena on teada, et Kadri Krevaldi pöördumisele reageerisid ainult mõned volikogu liikmed. Kadri sai küll lõpuks oma lapse lasteaiakohta, aga millise hinnaga? Uuringud on näidanud, kui palju stressi peavad lapsed elus kogema. Üks nendest on kodust suundumine lasteaiakohta. Kas oli ainus ja õige lahendus, kui poole aasta pealt lastesõime laps tõstetakse ümber vanemasse rühma? Tema jaoks algas nüüd uus kohtumise periood. Selline käik tõi lahenduse küll ühele lapsevanemale, teised järjekorras olevad lapsed on ikka endiselt koduste laste nimekirjas. Kaks peret on aga vallast üldse minema kolinud.

Kuidas jagada lasteaiakohti?

Oudekki Loone

Kadri Krevaldi juhtum näitab, et kuigi oleme väike vald, ei ole siin laste haridusega üldse mitte kõik korras. Kui lapsevanem peab jooksmas mööda vallavalikogu liikmeid ja õiguskantslerit selleks, et ta saaks oma seadusega tagatud õiguse mõlemat last ühte lasteaiakohta panna, siis on kuri karjas ning midagi valesti tehtud.

Polegi ime, et märtsikuisel vallavalikogu eelarvekommisjonis oli arutluses lasteaiakohtade teeninduspiirkonna laiendamiseks üle kogu valla. Alguses tundus see tõesti kui vastus probleemile, et lapsed jäävad bürokraatiase kinini: kui teeninduspiirkonnaks on terve vald, siis saab ju paindlikumalt jälgida, et lapsed saaksid just sinna, kus peredele mugav on, eks? Ja vanem saab valida, kas laps on pigem kodu või pigem töökoha lähedal? See kõik muidugi ka, aga arutelul selgus vallavanema Avo Kirsbaumi käest, et vallavalitsus päris ainult selle mõttega pole tulnud. Vallal tundus olevat lihtsalt soov lapsi ilma pikema kärata suunata sellesse lasteaiakohta, kus ametnikel parem on – ja kui näiteks Tsooru kandi lapsevanemad peavadki päevas tegema lasteaiakohtade pärast 34-kilomeetrise ringi, siis mõni mõis: ega kõigi vastu ei saagi õiglase olla. Lasteaiakohtade arvu suurendada ei taheta, ka siis kui see aitaks paremini vanemate eelistusi katta. Siit on ka näha, mis tegelikult katki on. Suhtumine. Mitte võimekus.

Muidugi hakkasid vallavalinikud seesuguse sõnavõtu peale ägedalt protestima, Evelyn Tõniste tuletas šokeeritult vallavanemale meelde, et valla valitsemine peab käima valla elanike huvide, lähtuda tuleb inimestest, mitte bürokraadi mugavusest. Kui keeruline on siis lasteaiakohta vajava pere vajadustest lähtuda, eelkõige neid püüda abistada? Ka mina ise ja Raivo Vallner avaldasime üllatust ja pahameelt niisuguse suhtumise peale, pakkudes mitmeid alternatiive. Üllar Salumets rõhutas, et peredele on väga oluline, et neile oleks tagatud koht võimalikult kodu lähedases lasteaiakohtas. Urvaste lapsed peaksid siiski Kuldre lasteaiakohta soovi korral koha saama.

Volikogu esimees Merike Prätz rõhutas, et lapsevanemad peavad siiski ka ise hoolikamad olema ja õigel ajal avalduse ära esitama, kuid kinnitas, et kindlasti lasteaiakohtade juhatajad peavad vanematega ühendust võtma juba suvel, enne rühmade komplekteerimist ja neid nõustama ja abistama. Kuigi oli tegemist eelarvekommisjoniga, ei saanud kohaolijad teada, kas selline tegevus ikka ametijuhendis on ning kas selle eest palka makstakse.

Üldiselt on see ettepanek muidugi õige. Me oleme nii väike vald, et peame saama paindlikult ning inimsõbralikult läheneda. Ei, meie eeskujuks ei pea olema mammutomavalitsused, kus laps tuleb lasteaiakohta järele panna siis kui ta sünnib. Meie peame olema eeskujuks selleks, kuidas asju hästi korraldada. Raha tuleb selleks eelarvest lihtsalt planeerida.

Tegelikult on ju valla teada, kui palju siin elab lasteaiakohta- ja sõimealisi lapsi. Kõigi nende vanematega saab võtta suvel ühendust ja küsida, kas neil on soovi aia- või sõimekohaga järgi ning vastav märkus teha. Lasteaiakohtade tuleb teha ka tutvumispäev – näiteks eelmisel kevadel, kus nad näeksid oma tulevase rühmakaaslast, õpetajaid ja ruume. Nii lapsed ka teavad mida oodata, vanemad saavad omavahel ja õpetajatega tuttavaks. Uute inimeste valda kolimisega on analoogiline lugu: igale siia kolivale perele tuleb kokku panna „tervituspakett“, kus on kirjas kõik valla teenused, olulisemad telefoninumbriid ja üritused. Ja kui valda tuleb elama ka poole aasta pealt lasteaiakohtaline laps, ka siis on võimalik alati pere poole pöörduda, uurides, kas ehk on lasteaiakohta vaja. See kõik ei ole raketiteadus, vajab ainult poliitilist tahet ja ligimesearmastust.

Külalehte teevad

Oudekki Loone, Kalle Nurk, Raivo Vallner.
antsla.kulaleht@gmail.com

Järgmine Külaleht ilmub kahe kuu jooksul.